

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2023

Stowarzyszenia Hrubieszowskiego

„Lepsze Jutro”

Lokalna Grupa Działania

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się z w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a wrześniem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankietę.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Teren Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD na koniec 2021 roku zamieszkiwało 55990 osób. Depopulacja terenu między 2015 a 2021 rokiem wynosi 8% i jest wyższa, niż depopulacja całego województwa lubelskiego. Która wynosi 3%.
- Średnie saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym dla Lokalnej Grupy działania wynosi -51 osób. W większości gmin saldo z roku na rok wzrasta, co oznacza, że coraz mniej osób opuszcza swoje miejsce zamieszkania.
- Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem maleje z roku na rok na terenie Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD. Największy udział osób w wieku produkcyjnym zanotowano w gminie miejskiej Hrubieszów oraz w gminie Werbkowice, odsetek przewyższa średnią dla całego województwa lubelskiego i wynosi 61%.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego dla terenu LGD wynosi 21%. Największą część społeczności mieszkańcy po 65 roku życia stanowią w gminie Mircze: 24%. Najszybciej „starzeje się” wiejska gmina Hrubieszów, w ciągu 6 lat wzrost liczby tej grupy nastąpił o 25%.
- Wydatki gmin należących do Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD na jednego mieszkańca od 2015 roku zwiększyły się średnio o 34% i na końcu 2021 roku wynosiły 1373 złote. W niektórych gminach nastąpił dwukrotny wzrost, natomiast w części kwota zwiększyła się jedynie o 20%. Najwięcej na jednego mieszkańca wydaje się w gminie miejskiej Hrubieszów.
- Średnia liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców z roku na rok zmniejsza się i w 2020 roku wynosiła 567 osób. Spadek liczby osób objętych pomocą społeczną od roku 2015 spadł średnio o 42%
- We wszystkich gminach LGD nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. W roku 2021 było ich średnio 628 w każdej gminie, najwięcej w Hrubieszowie. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2021 roku wynosiła średnio 676 podmiotów, od roku 2015 nastąpił wzrost o 17%.
- Najwięcej podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym znajduje się w gminie Uchanie: 107, ta sama wartość dla całego województwa lubelskiego wynosi 131 podmiotów. Najmniej podmiotów znajduje się w gminie Dołhobyczów: 65.
- Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wzrasta w większości gmin należących do Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD. Średnia liczba dla całego terenu wynosi 37 organizacji na 10 tys. mieszkańców i jest nieco niższa niż wartość ta dla całego województwa.
- Na całym badanym obszarze znajduje się w sumie 9 ośrodków kultury, między 2015, a 2021 rokiem ta liczba nie zmieniła się.
- W ciągu 6 lat spadek liczby osób bezrobotnych zamieszkujących obszar SLGD wyniósł 25%. W 2021 roku gminy zamieszkiwało 2913 zarejestrowanych bezrobotnych.

- Z przeprowadzonych badań wynika, że 29% ankietowanych jest zadowolonych z życia w gminie, natomiast 42% uważa, że gmina nie jest miejscem, które pozwala na realizację podstawowych potrzeb. Dla 38% badanych warunki w gminie poprawiły się od roku 2016.
- Mieszkańcy obszaru LGD źle oceniają możliwości zatrudnienia poza rolnictwem, a także warunki panujące w gminie dla przedsiębiorców. Nieprzychylnie wypowiadają się także o działaniach gmin na rzecz osób przed 34 rokiem życia oraz na rzecz bezrobotnych.
- Mieszkańcy są stosunkowo mocno zaangażowani w życie gminy, 43% badanych deklaruje swoje zaangażowanie w organizację gminnych wydarzeń, a 59% w nich uczestniczy.
- Ponad połowa (52%) mieszkańców gmin należących do LGD rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Wśród powodów takich rozważań najczęściej pojawia się argument dotyczący braku perspektyw zawodowych.
- Ankietowani bardzo dobrze oceniają funkcjonowanie Biura LGD. Według interesantów Lokalnej Grupy Działania pracownicy Biura są osobami uprzejmymi, kompetentnymi i zaangażowanymi. Zdecydowana większość respondentów (86%) pozyskuje informacje dotyczące działalności LGD poprzez bezpośredni kontakt z pracownikami Biura.
- Mieszkańcy bardzo pozytywnie ocenili także nabory wniosków ogłaszanych przez LGD. Według nich odpowiadały one na potrzeby związane z promocją obszaru oraz zachowania lokalnego dziedzictwa. Wszyscy ankietowani uważają, że środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	21
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	29
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	43
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	47
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	52
8.	Spis tabel i wykresów	54
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	57
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	57
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	57
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	58
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	65
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	74

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?
- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 21 osób.

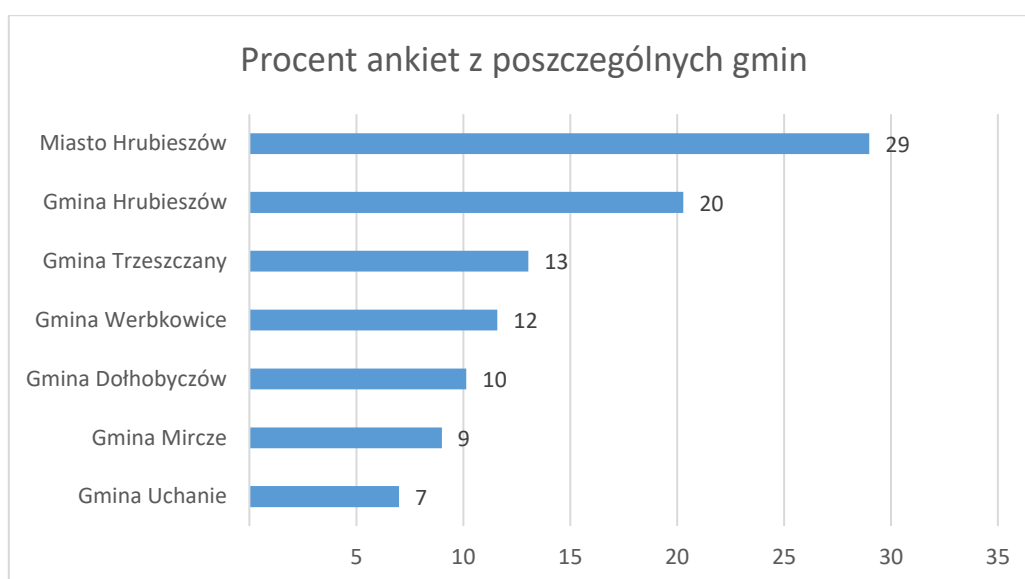
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 393 ankiety. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 117 ankiet.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustro umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Teren gmin należących do Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD zamieszkiwało na koniec 2021 roku 55990 osób, 8% mniej niż w roku 2015. W całym województwie lubelskim tendencje do depopulacji są niższe, między rokiem 2015, a 2021 ubyło tam jedynie 3% mieszkańców. W każdej z analizowanych gmin obszaru LGD ubyło mieszkańców między rokiem 2015, a 2021. Najmniejszy spadek obserwujemy w gminie miejskiej Hrubieszów – spadek o 5%, największy natomiast w gminie Dołhobyczów, spadek o niemal 10%.

Tabela 1. Ludność ogółem

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	2139726	2133340	2126317	2117619	2108270	2095258	2076382
Dołhobyczów	5695	5609	5541	5454	5353	5265	5147
Hrubieszów (gmina miejska)	18287	18075	17903	17735	17528	17232	16885
Hrubieszów (gmina wiejska)	10298	10203	10107	10033	9980	9881	9749
Mircze	7482	7386	7273	7121	7007	6916	6812
Trzeszczany	4373	4283	4215	4164	4091	4071	3999
Uchanie	4792	4696	4621	4577	4514	4478	4387
Werbkowice	9681	9631	9509	9411	9272	9121	9011
Średnia dla gmin LGD	60608	59883	59169	58495	57745	56964	55990

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na liczbę ludności danego regionu składają się wartości związane z liczbą narodzin i zgonów, ale także wskaźniki dotyczące ruchu migracyjnego ludności z i do regionu. Przy takich analizach pod uwagę brane są dane o migracjach zewnętrznych (wyjazdy za granicę oraz przyjazdy do kraju) oraz wewnętrznych (przekraczanie przez ludność granic gminnych). W ten sposób obliczyć można saldo migracji. Wskaźnik ten dla wszystkich gmin Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD jest ujemny i w 2021 roku wynosił średnio -51. Najwięcej osób wyjechało z gminy Hrubieszów (miejska), w 2021 roku saldo wynosiło tam -139 osób. Najmniej osób opuściło gminę Uchanie, saldo -12. W większości gmin w porównaniu z 2015 rokiem saldo maleje, co oznacza że osób ubywa w gminie z każdym rokiem coraz mniej.

Tabela 2. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
--	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

LUBELSKIE	0	-4067	-4731	-5359	-6031	-4338	-4766
Dołhobyczów	0	-45	-38	-43	-63	-58	-44
Hrubieszów (gmina miejska)	0	-130	-138	-118	-165	-131	-139
Hrubieszów (gmina wiejska)	0	-87	-40	-43	-14	-25	-46
Mircze	0	-45	-57	-97	-58	-31	-45
Trzeszczany	0	-34	-39	-34	-49	13	-26
Uchanie	0	-41	-17	-12	-31	-20	-12
Werbkowice	0	-68	-59	-65	-61	-54	-47
Średnia dla gmin LGD	0	-64,2857	-55,4286	-58,8571	-63	-43,7143	-51,2857

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem to ważny wskaźnik dla określenia potencjału przedsiębiorczego osób zamieszkujących obszar LGD. Największy odsetek osób w wieku produkcyjnym przypisać należy miastu Hrubieszów oraz gminie Werbkowice, osoby młode stanowią tam 61% całej ludności. Ten wynik przewyższa procent dla całego województwa, który wynosi 59%. Najmniejszą część ludności osoby w wieku produkcyjnym stanowią w gminie Mircze – 57%. W każdej z gmin LGD odsetek ten jednak maleje z roku na rok.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	62,1	61,6	61,1	60,6	60,1	59,7	59,4
Dołhobyczów	61,8	61,3	60,9	60,6	60,3	59,7	59,7
Hrubieszów (gmina miejska)	62,9	62,3	61,4	60,7	60	59,5	59
Hrubieszów (gmina wiejska)	61,4	61,8	61,8	61,7	61,3	61,3	61,3
Mircze	59,6	59,4	59,1	58,8	58,4	58	57,7
Trzeszczany	62,2	62,2	61,5	61,1	60,5	59,9	59,9
Uchanie	60,4	60,1	59,7	59,1	59,3	59,4	59,8
Werbkowice	62,6	62,2	62,2	62,2	61,7	61,4	61,2
Średnia dla gmin LGD	61,55714	61,32857	60,94286	60,6	60,21429	59,88571	59,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik obciążenia demograficznego to wartość określająca odsetek osób powyżej 65 roku życia wśród mieszkańców danego obszaru. Średnim wskaźnikiem obciążenia demograficznego w 2021 roku dla terenów Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD jest 21%. Wartość ta nieznacznie przewyższa średnią dla całego województwa (19%). Najwięcej

seniorów i senierek znajduje się w gminie Mircze (24%), a najmniej w gminie wiejskiej Hrubieszów (18%). Najszybszy wzrost liczby osób w tej grupie wiekowej zauważyć można w gminie miejskiej Hrubieszów, na przestrzeni 6 lat wzrost nastąpił o 25%. Najwolniej tendencja ta posuwa się w gminie Uchanie, wzrost o 10%. Wszystkie gminy wykazują tendencje społeczeństwa starzejącego się.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	16,4	16,9	17,4	18	18,6	19,1	19,5
Dołhobyczów	18,2	18,5	18,8	19,5	20,4	20,8	21,4
Hrubieszów (gmina miejska)	16,2	17,1	17,9	18,8	19,9	20,7	21,6
Hrubieszów (gmina wiejska)	17	17,3	17,5	17,8	18,2	18,4	18,4
Mircze	21,2	21,8	22,3	22,9	23,8	24,5	24,8
Trzeszczany	18	18,4	19	19,4	20,5	21,1	21,5
Uchanie	19,7	20,2	20,7	21,1	21,6	21,8	21,7
Werbkowice	17,3	17,8	18,2	18,6	19,3	19,6	19,9
Średnia dla gmin LGD	18,22857	18,72857	19,2	19,72857	20,52857	20,98571	21,32857

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca zwiększyły się od roku 2015 średnio o 34%, w 2020 roku przeznaczając na obywatela średnio 1373 złote. Średnia ta dla gmin LGD jest niższa, niż średnia dla całego województwa lubelskiego (1609 zł). W gminach Trzeszczany i wiejskiej gminie Hrubieszów od roku 2015 wydatki na mieszkańca niemal się podwoiły (odpowiednio wzrost o 45% i 43%). Najwolniejszy wzrost środków przeznaczanych w budżecie na mieszkańców nastąpił w gminach Dołhobyczów i Werbkowice (odpowiednio wzrost o 21% i 18%).

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	1034,22	1042,282	1184,008	1476,264	1527,052	1609,868	-
Dołhobyczów	1079,83	958,7	1028,372	1784,744	1183,138	1363,796	-
Hrubieszów (gmina miejska)	1055,526	957,804	990,534	1225,69	1207,656	1687,246	-
Hrubieszów (gmina wiejska)	816,878	992,02	1061,302	1270,958	1191,644	1411,314	-
Mircze	860,928	1067,938	969,924	1130,916	1120,53	1343,31	-
Trzeszczany	732,03	825,396	928,446	1140,574	1160,7	1311,442	-
Uchanie	717,538	839,302	868,364	1025,97	1214,85	1156,194	-

Werbkowice	1110,166	881,332	1034,494	1268,918	1184,36	1344,164	-
Średnia dla gmin LGD	910,4137	931,7846	983,0623	1263,967	1180,411	1373,924	-

Grupa mieszkańców objętych środowiskową pomocą społeczną z roku na rok zmniejsza się. Jest to tendencja dotycząca wszystkich gmin obszaru LGD, jak i całego województwa. Średnia liczba beneficjentów w gminach Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD to 567 osób, a średni spadek członków tej grupy między rokiem 2015 a 2020 to 42%. Ta sama średnia, ale dla całego województwa lubelskiego wynosi 54%. Najwięcej osób objętych pomocą ubyło w gminie wiejskiej Hrubieszów (spadek aż o 40%), a najmniej w gminie Trzeszczany (spadek o 30%). Najliczniejsza grupa beneficjentów na analizowanym obszarze w roku 2020 znajdowała się w gminie Trzeszczany (829 osób), a najmniej osób wspomaganych finansowo przez pomoc społeczną żyło w gminie Hrubieszów (miejska – 395 osób, wiejska 399 osób).

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	858	776	658	592	536	465	-
Dołhobyczów	1174	1066	940	837	769	676	-
Hrubieszów (gmina miejska)	602	589	469	439	387	395	-
Hrubieszów (gmina wiejska)	985	877	723	557	471	399	-
Mircze	767	755	700	600	514	424	-
Trzeszczany	1181	1098	1016	957	879	829	-
Uchanie	1368	1274	1366	1203	885	693	-
Werbkowice	823	741	748	684	654	555	-
Średnia dla gmin LGD	985,7143	914,2857	851,7143	753,8571	651,2857	567,2857	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

We wszystkich gminach Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. W roku 2021 było ich średnio 628 w każdej gminie, co w porównaniu z rokiem 2015 oznacza wzrost o 9%. W województwie lubelskim wzrost ten nastąpił na poziomie 13%. W 2021 roku najwięcej podmiotów zarejestrowano w miejskiej gminie Hrubieszów – 2071, a najmniej w gminie Trzeszczany – 225. W wiejskiej gminie Hrubieszów między rokiem 2015, a 2021 zanotowano także największy wzrost liczby podmiotów - 22%. W gminie Dołhobyczów wzrost ten jest niemal niezauważalny, z danych wynika, że na przestrzeni lat zarejestrowano tam dwa nowe podmioty.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	173184	174123	177365	180805	185315	192737	199541
Dołhobyczów	284	276	270	279	275	275	286
Hrubieszów (gmina miejska)	1989	1984	2016	2014	1992	2069	2071
Hrubieszów (gmina wiejska)	488	490	518	541	563	596	621
Mircze	349	354	349	347	352	364	384
Trzeszczany	208	200	201	195	209	218	225
Uchanie	209	208	214	221	236	239	249
Werbkowice	500	497	482	497	522	538	559
Średnia dla gmin LGD	575,2857	572,7143	578,5714	584,8571	592,7143	614,1429	627,8571

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na całym terenie Lokalnej Grupy Działania „Lepsze Jutro” w 2021 roku podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Ludności było 4735. W porównaniu z rokiem 2015, w którym podmiotów było 3955, jest to wzrost o 17%. Najmniejsza liczba podmiotów wpisana jest w rejestrze gminy Dołhobyczów, i również tam zarejestrowano najmniejszy wzrost w porównaniu z rokiem 2015 – 10%. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych na 10 tys. Ludności znajduje się w gminie miejskiej Hrubieszów, natomiast największy wzrost nastąpił w gminie wiejskiej Hrubieszów – 26%. W 2021 roku w każdej z gmin LGD było średnio 676 podmiotów, natomiast dla całego województwa lubelskiego średnia dla wszystkich gmin wynosiła 961 podmiotów.

Tabela 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	809	816	834	854	879	920	961
Dołhobyczów	499	492	487	512	514	522	556
Hrubieszów (gmina miejska)	1088	1098	1126	1136	1136	1201	1227
Hrubieszów (gmina wiejska)	474	480	513	539	564	603	637
Mircze	466	479	480	487	502	526	564
Trzeszczany	476	467	477	468	511	535	563
Uchanie	436	443	463	483	523	534	568
Werbkowice	516	516	507	528	563	590	620
Średnia dla gmin LGD	565	567,8571	579	593,2857	616,1429	644,4286	676,4286

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Niezwykle istotnym wskaźnikiem przy omawianiu poziomu przedsiębiorczości mieszkańców danego terenu jest porównanie danych dotyczących nowo zarejestrowanych podmiotów oraz liczby osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących dany teren. W tym przypadku dane ukazane w poniższej tabeli odzwierciedlają omówione wcześniej wskaźniki. Najwięcej podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. Ludności w wieku produkcyjnym znajduje się na terenie gminy Uchanie (107) oraz gminy miejskiej Hrubieszów (106). Najmniej podmiotów zarejestrowano w roku 2021 w gminie Dołhobyczów oraz Trzeszczany. Przyglądając się dynamice zmian między rokiem 2015, a 2021 można stwierdzić, że tylko w gminie Werbkowice podmiotów nowozarejestrowanych jest mniej, niż wcześniej. Najwięcej podmiotów przybyło w gminie Uchanie, aż 36%.

Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	111	109	123	142	131	126	131
Dołhobyczów	57	61	83	97	62	48	65
Hrubieszów (gmina miejska)	102	106	134	138	120	150	106
Hrubieszów (gmina wiejska)	77	71	98	108	95	81	99
Mircze	69	75	70	55	71	82	84
Trzeszczany	51	64	58	63	105	90	71
Uchanie	69	46	69	74	112	60	107
Werbkowice	96	58	63	96	93	86	85
Średnia dla gmin LGD	74,42857	68,71429	82,14286	90,14286	94	85,28571	88,14286

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba i działania organizacji społecznych na terenie gmin wchodzących w obszar Lokalnej Grupy Działania są ważnymi wskaźnikami przy omawianiu charakterystyki ludności. Na terenie Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD w roku 2021 znajdowało się w sumie 259 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców, o 17 organizacji więcej, niż w roku 2015. W gminach należących do LGD znajduje się średnio 37 organizacji, jedynie o 3 mniej, niż wskaźnik ten wynosi dla całego województwa lubelskiego. Najwięcej podmiotów społecznych znajduje się w gminie wiejskiej Hrubieszów (44 organizacje na 10 tys. mieszkańców) oraz w gminie Uchanie (43 organizacje na 10 tys. mieszkańców). Najmniej podmiotów znajduje się w gminie Trzeszczany (28 na 10 tys. mieszkańców).

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	35	37	38	37	38	39	40

Dołhobyczów	32	32	34	33	34	34	35
Hrubieszów (gmina miejska)	29	30	32	33	34	35	37
Hrubieszów (gmina wiejska)	37	39	42	43	43	45	44
Mircze	33	34	34	32	33	32	32
Trzeszczany	32	33	33	29	29	29	28
Uchanie	42	45	45	42	42	42	43
Werbkowice	37	37	38	34	39	39	40
Średnia dla gmin LGD	34,57143	35,71429	36,85714	35,14286	36,28571	36,57143	37

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Opis nakreślający możliwe ścieżki rozwoju mieszkańców należy uzupełnić o analizę liczby centrów, domów i ośrodków kultury. Na całym obszarze Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD znajduje się w sumie 9 ośrodków kultury. W miejskiej gminie Hrubieszów oraz w gminie Trzeszczany znajdują się po dwa ośrodki. Między 2015, a 2021 rokiem nie nastąpiły żadne zmiany w liczbie centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic.

Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	190	218	225	228	229	231	233
Dołhobyczów	1	1	1	1	1	1	1
Hrubieszów (gmina miejska)	2	2	2	2	2	2	2
Hrubieszów (gmina wiejska)	1	1	1	1	1	1	1
Mircze	1	1	1	1	1	1	1
Trzeszczany	2	2	2	2	2	2	2
Uchanie	1	1	1	1	1	1	1
Werbkowice	1	1	1	1	1	1	1
Średnia dla gmin LGD	1,285714	1,285714	1,285714	1,285714	1,285714	1,285714	1,285714

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2021 roku na terenie wszystkich gmin terenu LGD mieszkało 2913 zarejestrowanych bezrobotnych. To o 25% mniej, niż w roku 2015. Zarejestrowanych osób bez pracy było wówczas 4500. Sumując, we wszystkich gminach zarejestrowanych jest 1446 mężczyzn oraz 1467 kobiet. Najwięcej bezrobotnych znajduje się w gminie miejskiej Hrubieszów (872 bezrobotnych), najmniej – w gminie Trzeszczany (222 bezrobotnych). Przyglądając się poniższej tabeli można zauważyć, że najwięcej bezrobotnych ubyło w gminie Dołhobyczów (spadek o 40%), a najmniej w gminie Uchanie (spadek o 25%).

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.

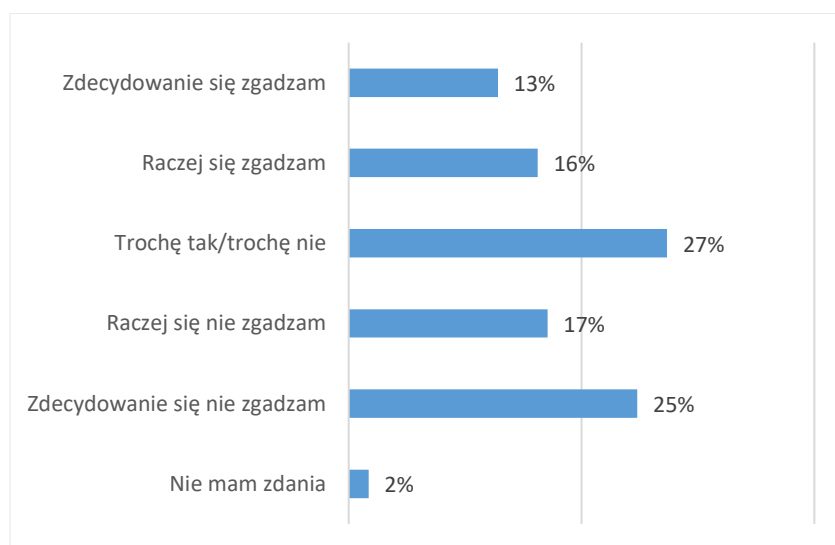
	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	107895	95596	81221	74449	69379	76505	66244
Dołhobyczów	485	448	416	338	354	329	287
Hrubieszów (gmina miejska)	1352	1173	1020	921	925	910	872
Hrubieszów (gmina wiejska)	850	793	678	631	636	573	549
Mircze	423	353	309	308	267	275	263
Trzeszczany	342	315	273	251	247	227	222
Uchanie	334	307	233	225	247	232	250
Werbkowice	714	645	577	490	515	492	470
Średnia dla gmin LGD	642,8571	576,2857	500,8571	452	455,8571	434	416,1429

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Mieszkańcy Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD podzieleni są w kwestii oceny swojej gminy pod względem możliwości, jakie oferuje. Jedynie 29% badanych uważa, że „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”. Niemal połowa mieszkańców (42%) nie zgadza się z tym stwierdzeniem. Spora grupa (27%) odpowiedziała „trochę tak/trochę nie” na zadane jej pytanie. Jedynie 2% osób nie miało zdania.

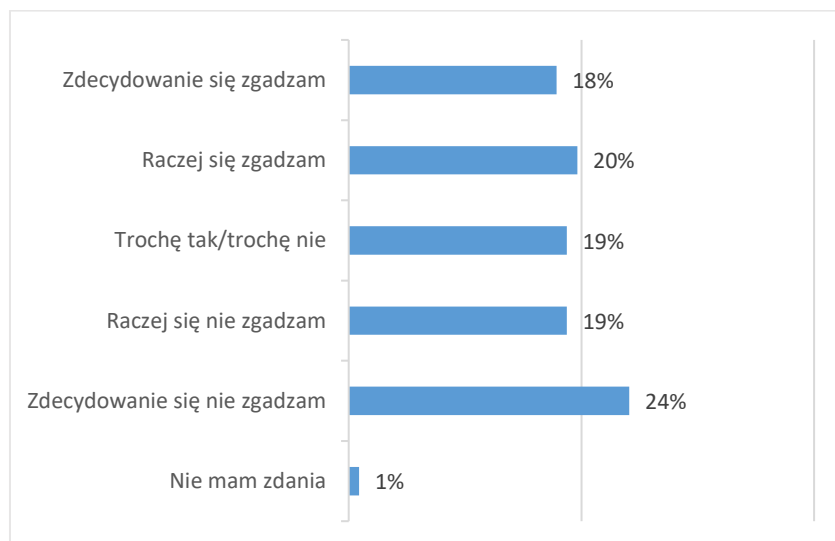
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Wśród mieszkańców 43% nie zgadza się ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”, w tym 24% nie zgadza się z tym zdaniem w sposób stanowczy. Dla 38% badanych warunki do życia w gminie poprawiły się, a dla 19% trochę się poprawiły, a trochę pogorszyły.

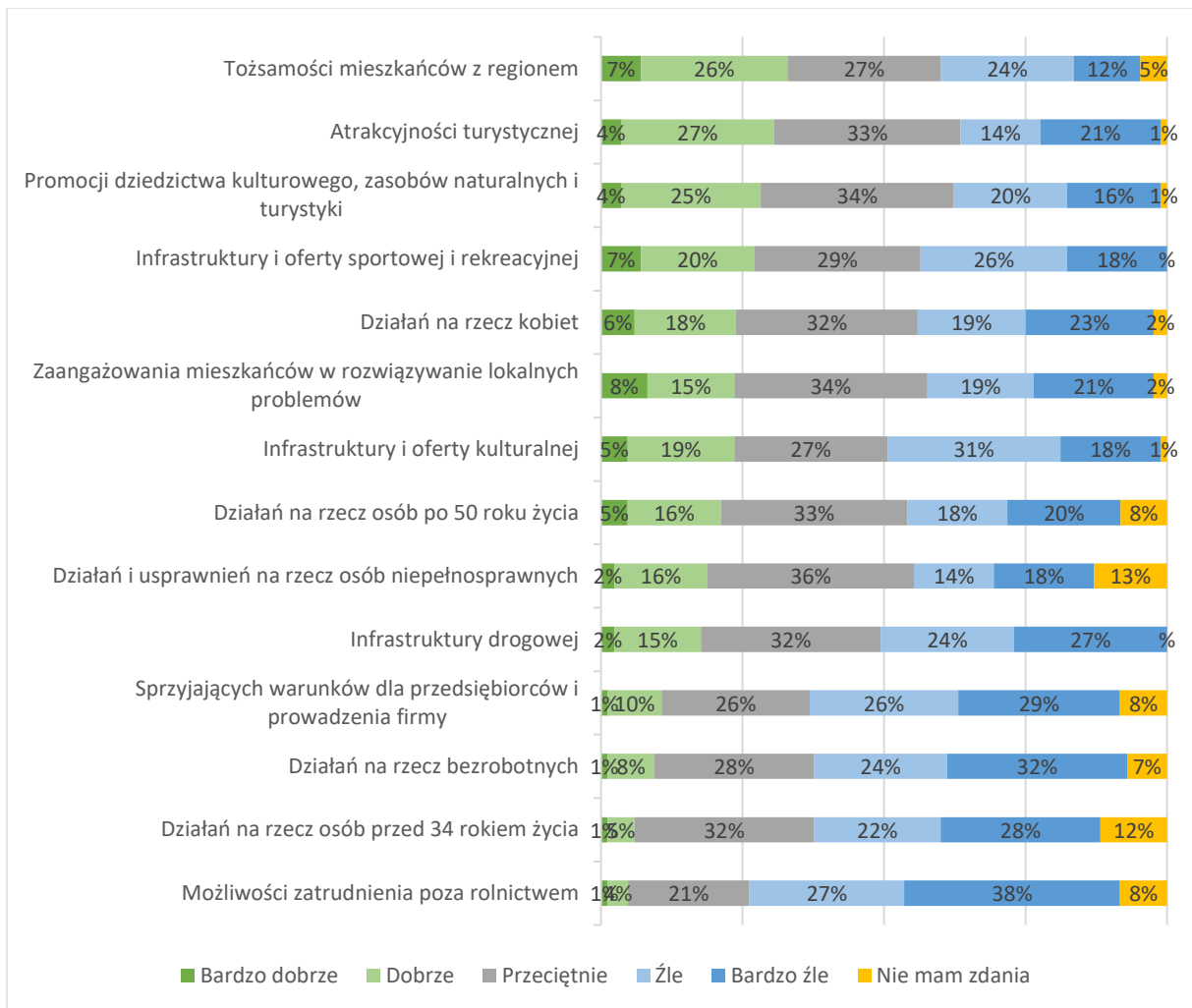
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Badani mieli okazję wypowiedzieć się w tematach opisanych na poniższym wykresie. Najgorzej mieszkańcy oceniają możliwości zatrudnienia poza rolnictwem w swojej gminie, ponad połowa uważa te warunki za złe lub bardzo złe. Nieprzychylnie badani wypowiadają się także o warunkach dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy, 55% twierdzi, że warunki te są złe lub bardzo złe. Nie najlepiej wypadają także działania gmin na rzecz osób przed 34 rokiem życia (50% ocenia nieprzychylnie) oraz działania na rzecz bezrobotnych (56% ocenia źle). Często krytykują także infrastrukturę drogową (51% ocenia źle) oraz ofertę kulturalną (49% ocenia źle). Stosunkowo dobrze wypada natomiast tożsamość mieszkańców z regionem, którą 33% mieszkańców ocenia pozytywnie. Według 31% badanych atrakcyjność turystyczną także zaliczyć można do atutów zamieszkiwanej gminy.

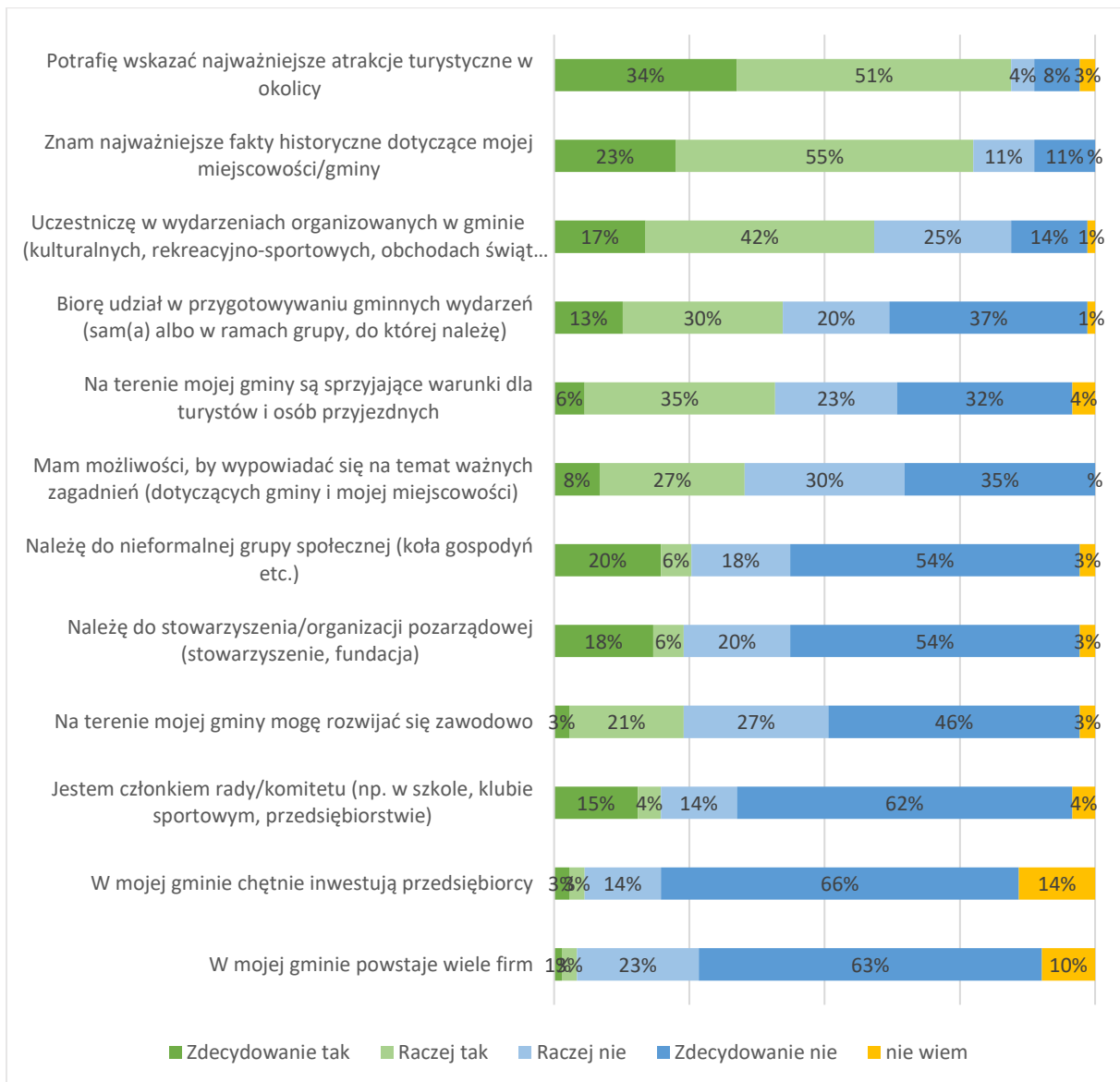
Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Źródło: badania własne

Mieszkańcy gmin należących do Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD wykazują się dużą wiedzą na temat regionu. Ponad połowa mieszkańców potrafi wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy (85%) oraz zna najważniejsze fakty historyczne dotyczące zamieszkiwanej gminy (78%). Mieszkańcy są także stosunkowo mocno zaangażowani w życie gminy, 43% badanych deklaruje swoje zaangażowanie w organizację gminnych wydarzeń, a 59% w nich uczestniczy. Zapytane osoby nieprzychylnie wypowiadały się na temat inwestycji przedsiębiorców, 80% twierdzi, że dochodzi do nich rzadko, a 86% nie zgadza się ze stwierdzeniem, że w gminie powstaje wiele firm. Niestety mało mieszkańców należy do nieformalnych grup społecznych (jedynie 26%), a także do stowarzyszeń i organizacji samorządowych (jedynie 24%).

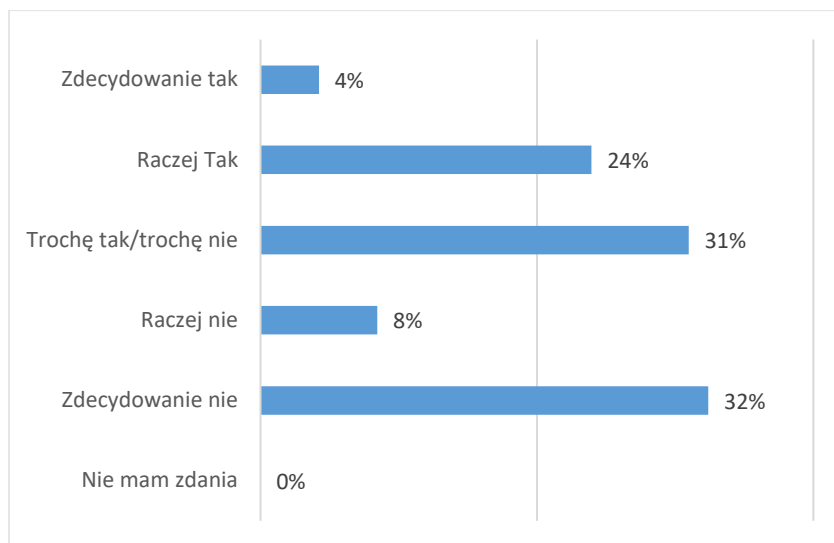
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Źródło: badania własne

Co czwarty badany (28%) zadowolony jest z warunków życia w gminie. Aż 31% jest w tej sprawie niezdecydowana, i twierdzi, że z warunków jest trochę zadowolona, a trochę niezadowolona. Również 40% osób nie jest zadowolona z warunków życia w gminie, a aż 32% jest w tej sprawie zdecydowana.

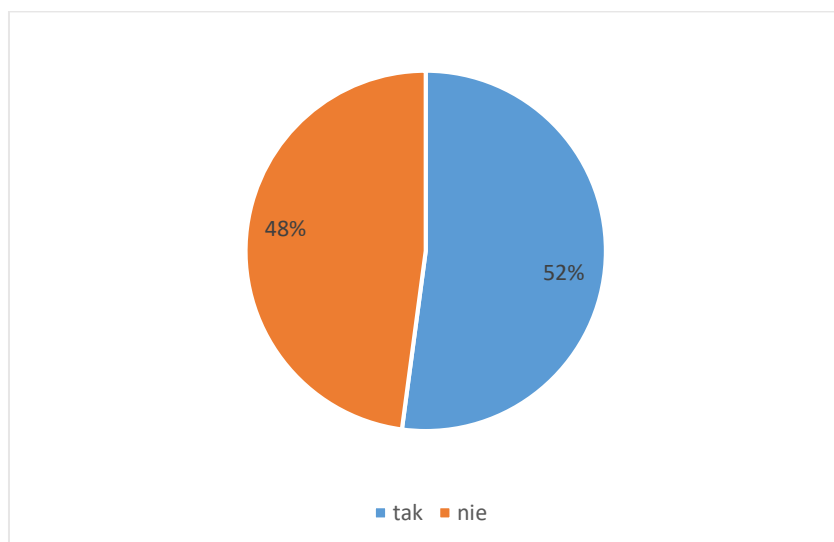
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

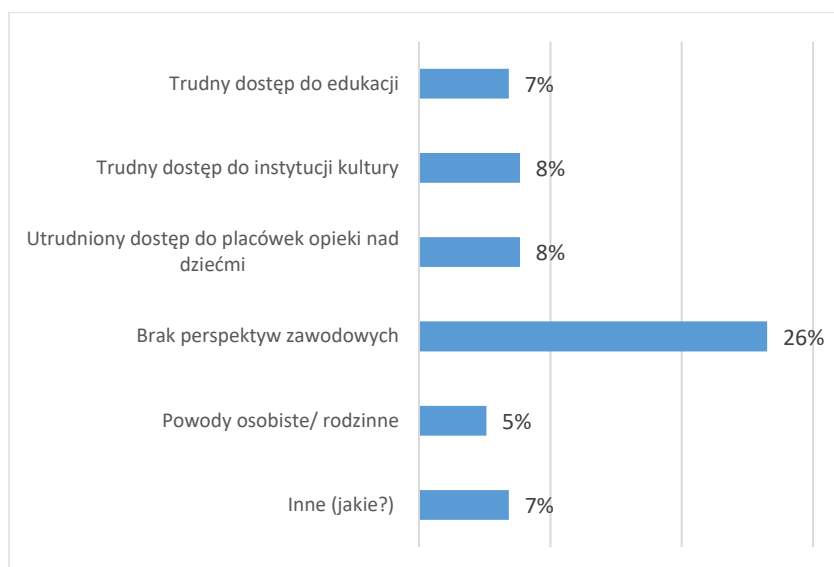
Ponad połowa (52%) mieszkańców gmin należących do Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Wśród powodów takich rozważań najczęściej pojawia się argument dotyczący braku perspektyw zawodowych (26% odpowiedzi). Kolejne wymieniane przez respondentów powody to trudny dostęp do instytucji kultury (8%), placówek opieki nad dziećmi (8%), do edukacji (7%).

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

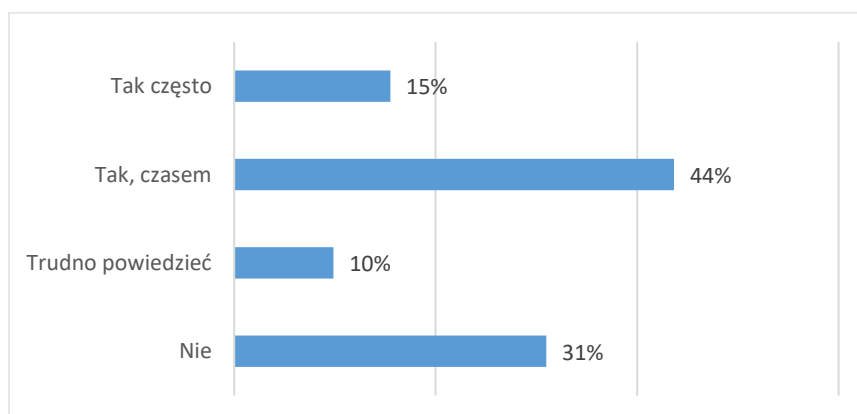
Wykres 8. Jakie są powody?

Źródło: badania własne

Większość mieszkańców (59%) osobiście korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych. Mniej niż jedna trzecia badanych (31%) zadeklarowała, że począwszy od 2016 roku nie korzystała z żadnych tego typu obiektów. Jedna dziesiąta nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie.

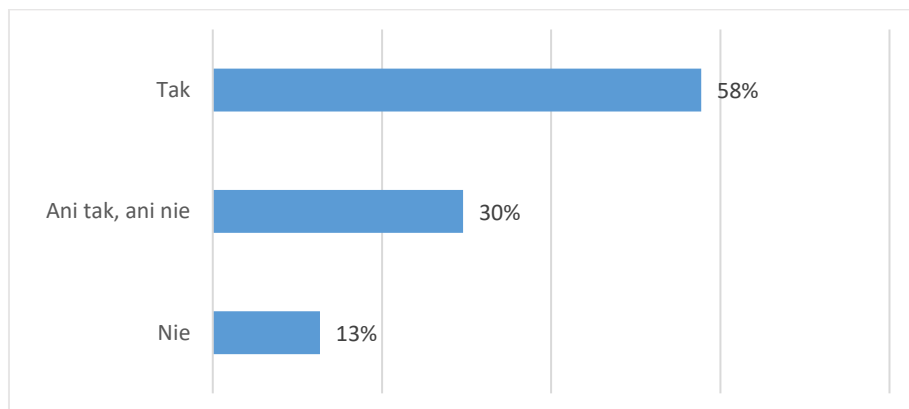
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy badanych gmin uważają projekty związane z poprawą infrastruktury za istotne. Ponad połowa ankieterów (58%) twierdzi, że inicjatywy te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Tylko 13% nie zgadza się z tym stwierdzeniem, a 30% nie jest zdecydowana w tej kwestii.

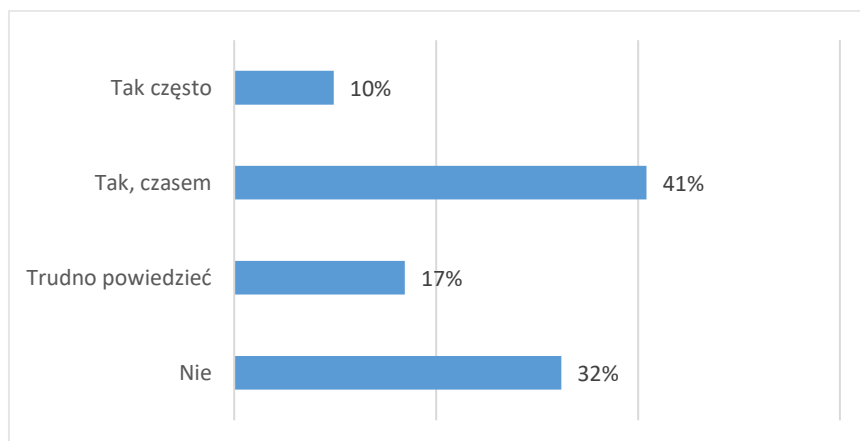
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Lekko ponad połowa respondentów (51%) osobiście uczestniczyła w szkoleniach, spotkaniach i festynach finansowanych ze środków unijnych. Aż 17% badanych nie jest w stanie stwierdzić, czy projekty, w których uczestniczyli finansowane były ze środków unijnych, a jedna trzecia mieszkańców (32%) jest pewna, że z takich projektów nie korzystała.

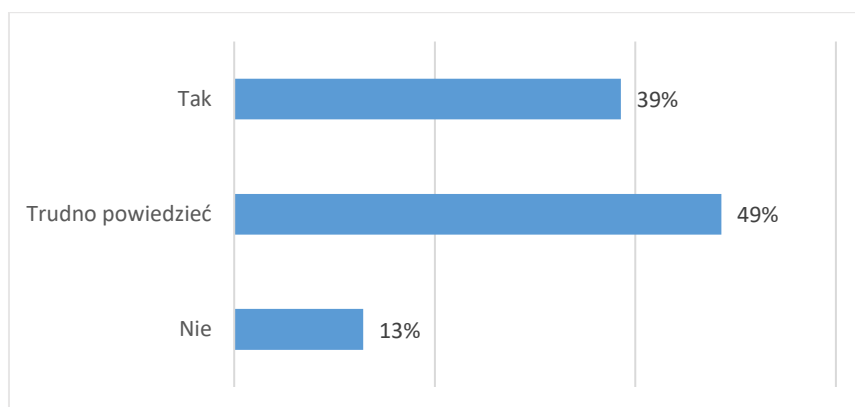
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Niemal połowa ankietowanych (49%) nie wie, czy opisane wcześniej projekty cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Duża część mieszkańców (39%) twierdzi jednak, że takie spotkania cieszą się zainteresowaniem, 13% odpowiedziało przecząco.

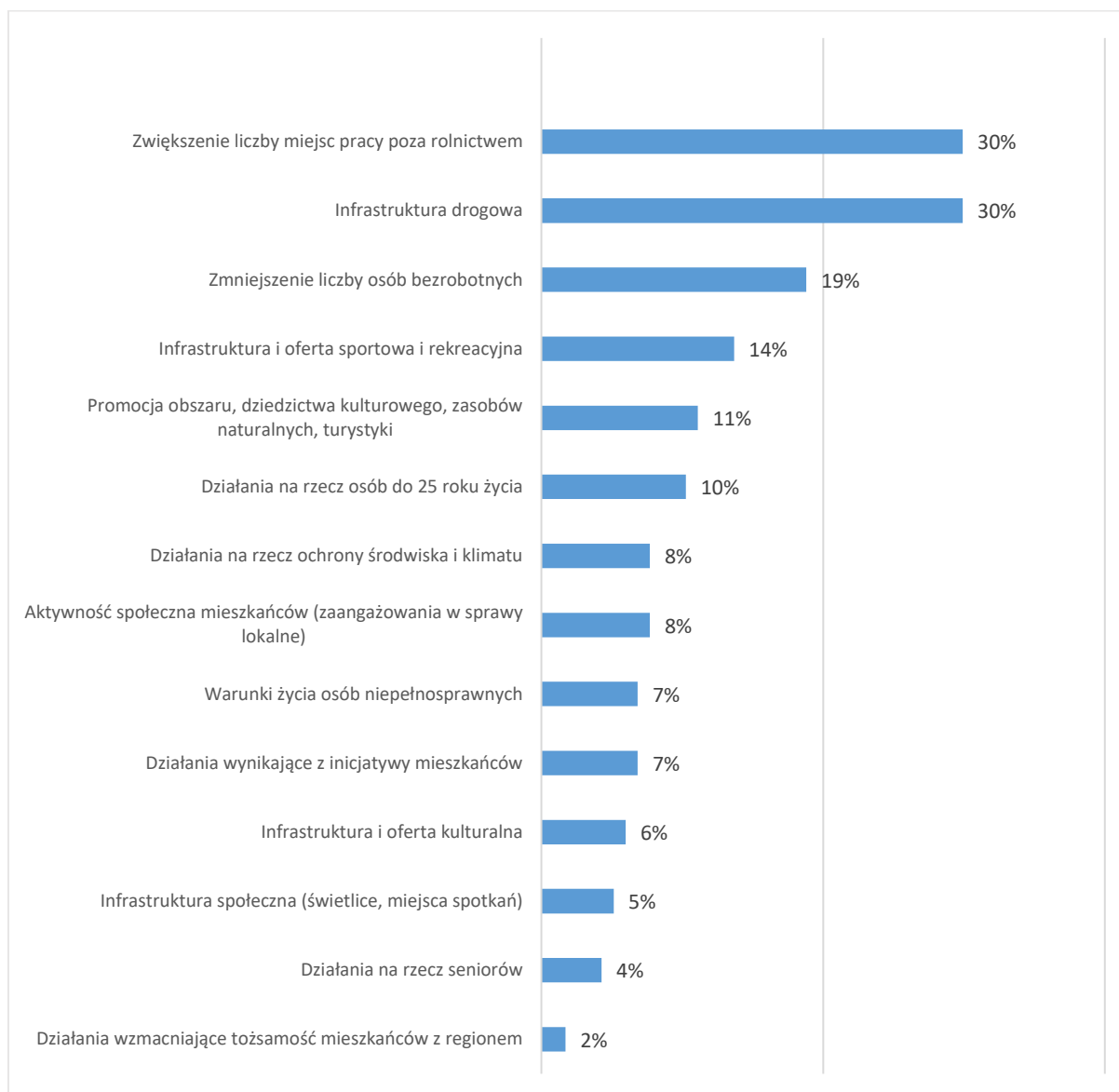
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

W sytuacji, w której mieszkańcy mieliby możliwość samodzielnego dystrybuowania dodatkowych środków finansowych, przede wszystkim przeznaczyliby je na zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem oraz na infrastrukturę drogową. Na obie z tych odpowiedzi odpowiedziało 30% ankietowanych. W dalszej kolejności dodatkowe fundusze przydzielono by na zmniejszenie liczby osób bezrobotnych (19%) oraz na promocję zamieszkiwanego obszaru (11%). Jedna dziesiąta głosów padła na dofinansowanie działań na rzecz osób do 25 roku życia. Na ostatnich miejscach listy znalazły się infrastruktura społeczna (5%), działania na rzecz seniorów (4%) oraz działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem (2%).

Wykres 13. *Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?*

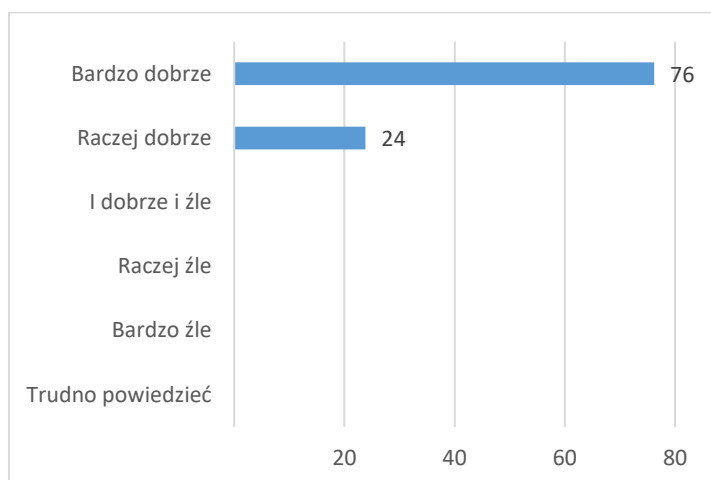
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Ocena pracy biura LGD wypadła w badaniach bardzo korzystnie. Nie zanotowano żadnych negatywnych odpowiedzi, a znakomita większość (76%) ocenia funkcjonowanie LGD bardzo dobrze.

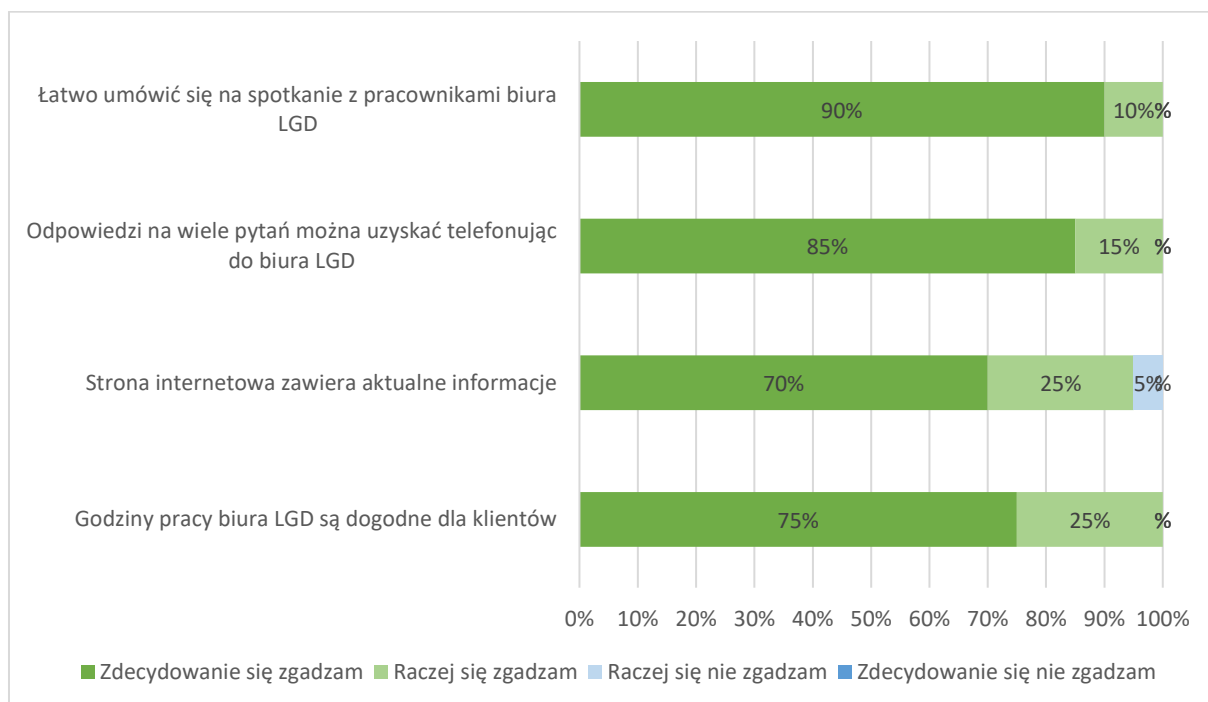
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Źródło: badania własne

Badani mieli także okazję ocenić poszczególne aspekty pracy Biura Lokalnej Grupy Działania „Lepsze Jutro”. Wszyscy ankietowani wypowiedzieli się w 100% pozytywnie na temat łatwości umówienia spotkania, uzyskania telefonicznej porady, czy adekwatności godzin pracy biura. Jedynie przy pytaniu o aktualność strony internetowej pojawiły się odpowiedzi nieprzychylnie, było ich jednaką bardzo mało (5%).

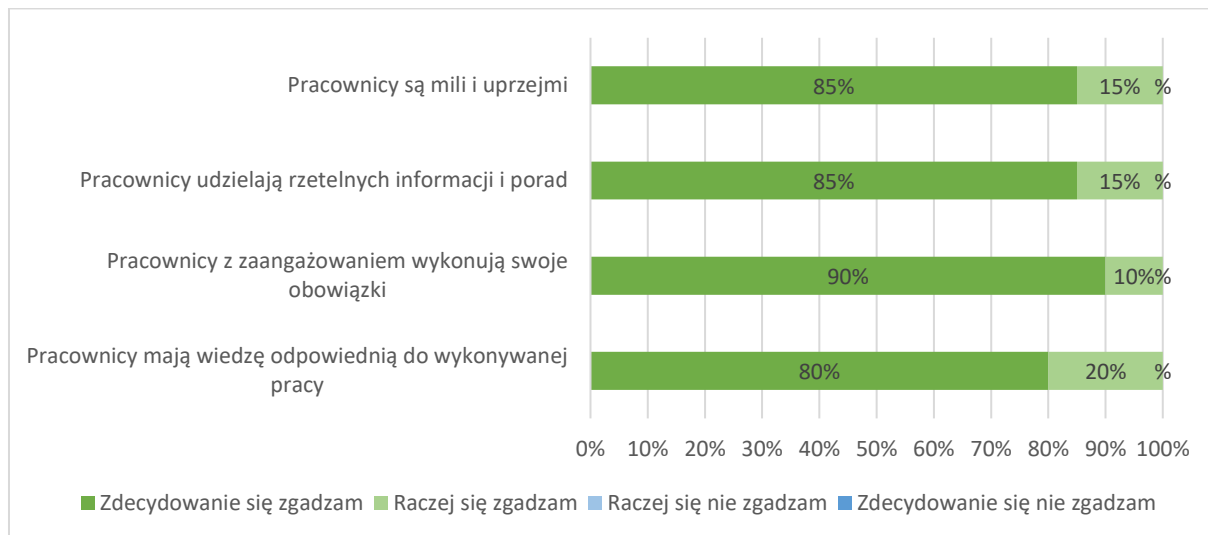
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Według interesantów Lokalnej Grupy Działania pracownicy Biura są osobami uprzejmymi, kompetentnymi i zaangażowanymi. W ocenie ich pracy nie pojawiła się ani jedna nieprzychylna odpowiedź.

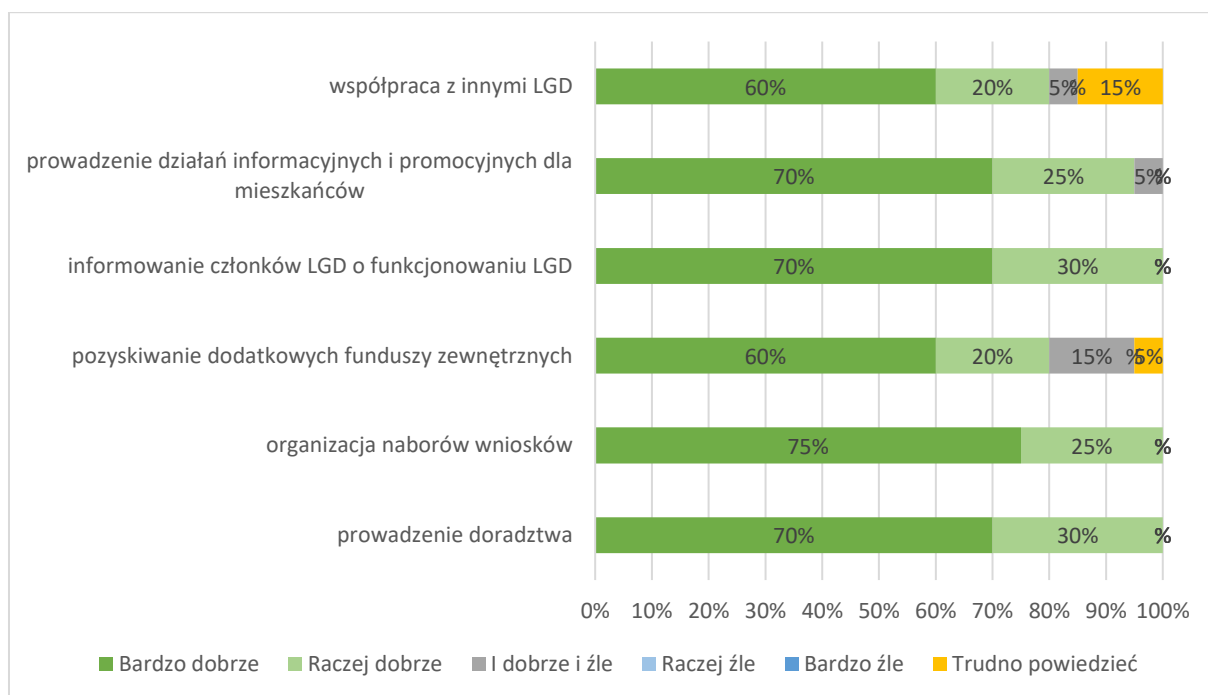
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Również przy ocenie funkcjonowania biura nie pojawiły się głosy krytykujące. Najlepiej oceniona została organizacja naborów wniosków, prowadzenie doradztwa, czy informowanie członków LGD o jego funkcjonowaniu. Jedynie wątpliwości pojawiły się przy ocenie pozyskiwania dodatkowych funduszy zewnętrznych (15% ocenia je i dobrze i źle) oraz współpracy z innymi LGD (aż 15% nie miało w tej sprawie zdania).

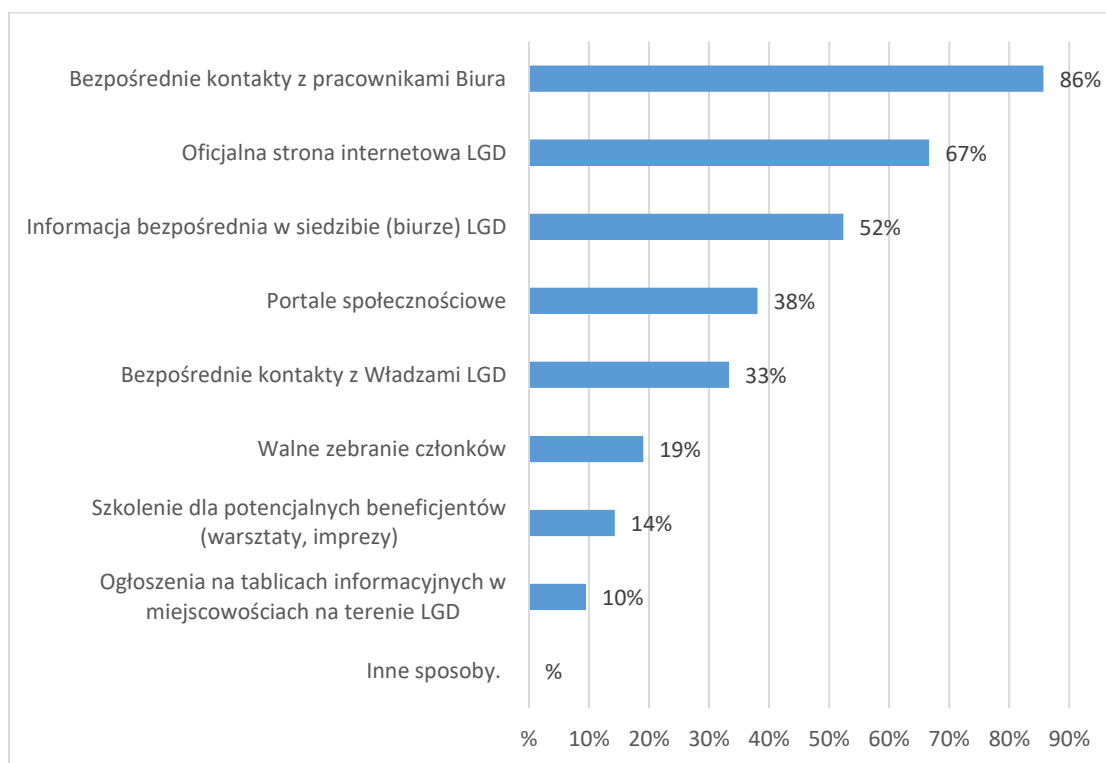
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość respondentów (86%) pozyskuje informacje dotyczące działalności LGD poprzez bezpośredni kontakt z pracownikami Biura. Drugim w kolejności źródłem wiadomości jest dla mieszkańców oficjalna strona internetowa LGD (67%). Połowa (52%) pozyskuje informacje osobiście w siedzibie Biura. Stosunkowo duża grupa respondentów korzysta z portali społecznościowych (38%). Co dziesiąty zapytany czyta ogłoszenia na tablicach informacyjnych, i to stamtąd czerpie najnowsze informacje na temat funkcjonowania placówki.

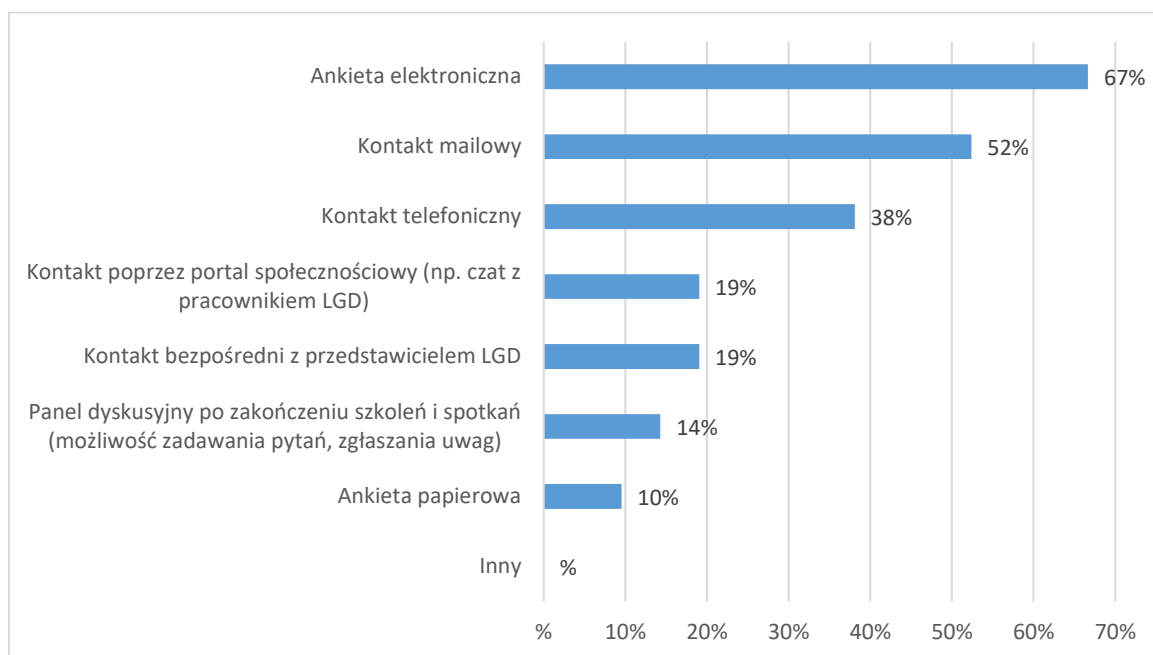
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Respondenci zostali także zapytani o preferowany kanał przekazywania informacji od społeczności do LGD. Zdecydowana większość (67%) opowiedziała się za używaniem ankiet elektronicznych. Ponad połowa (52%) preferowała kontakt mailowy, 38% wybrało kontakt telefoniczny. Jedna piąta mieszkańców uważa za odpowiedni sposób przekazywania informacji przez portale społecznościowe oraz kontakt bezpośredni z przedstawicielami LGD. Jedynie co dziesiąty zapytany wybrał ankietę papierową.

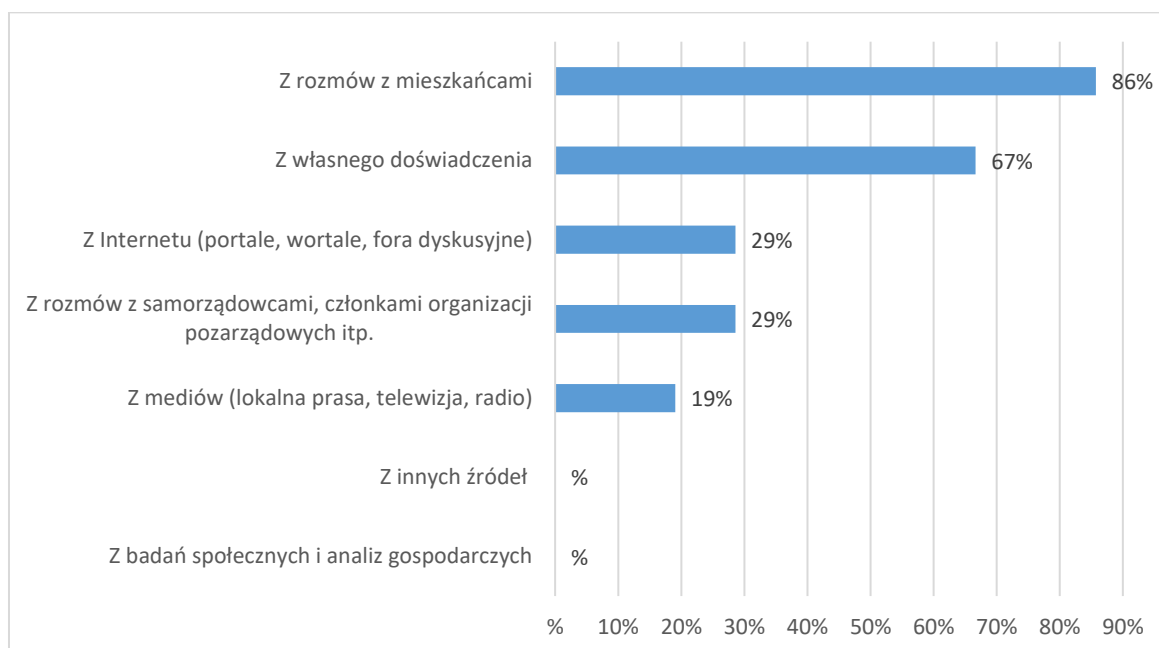
Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o czerpanie informacji na temat potrzeb mieszkańców, ankietowani wskazywali głównie na bezpośrednie rozmowy (86%) oraz swoje własne doświadczenia (67%). Stosunkowo dużo głosów padło także za pozyskiwaniem wiedzy z internetu (29%) oraz rozmów z samorządowcami (29%). Co piąty badany, informacje na temat potrzeb mieszkańców, czerpie z innych źródeł.

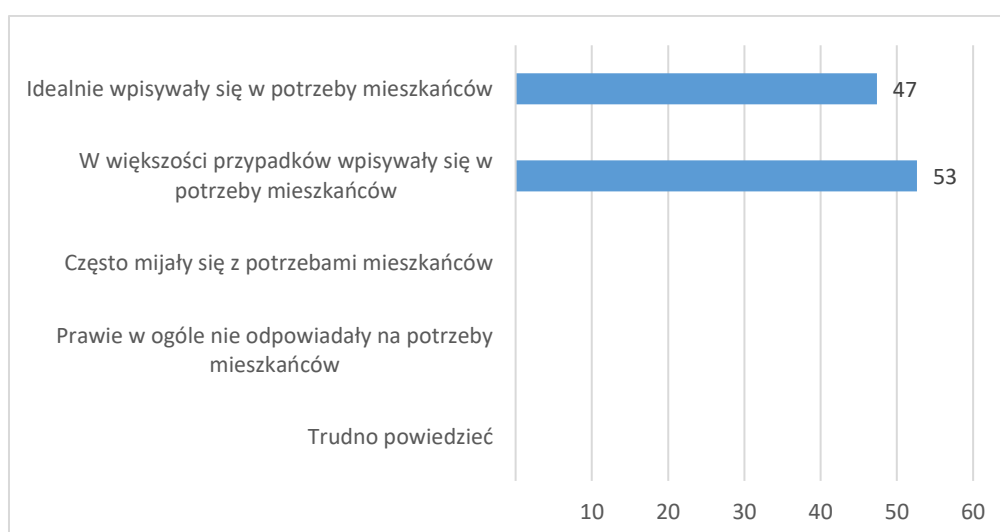
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Wszyscy ankietowani wypowiedzieli się w sposób pozytywny na temat adekwatności naborów wniosków ogłaszanych przez LGD wobec potrzeb mieszkańców. Według 47% badanych nabory te idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców, 53% uważa, że w większości przypadków na nie odpowiadały.

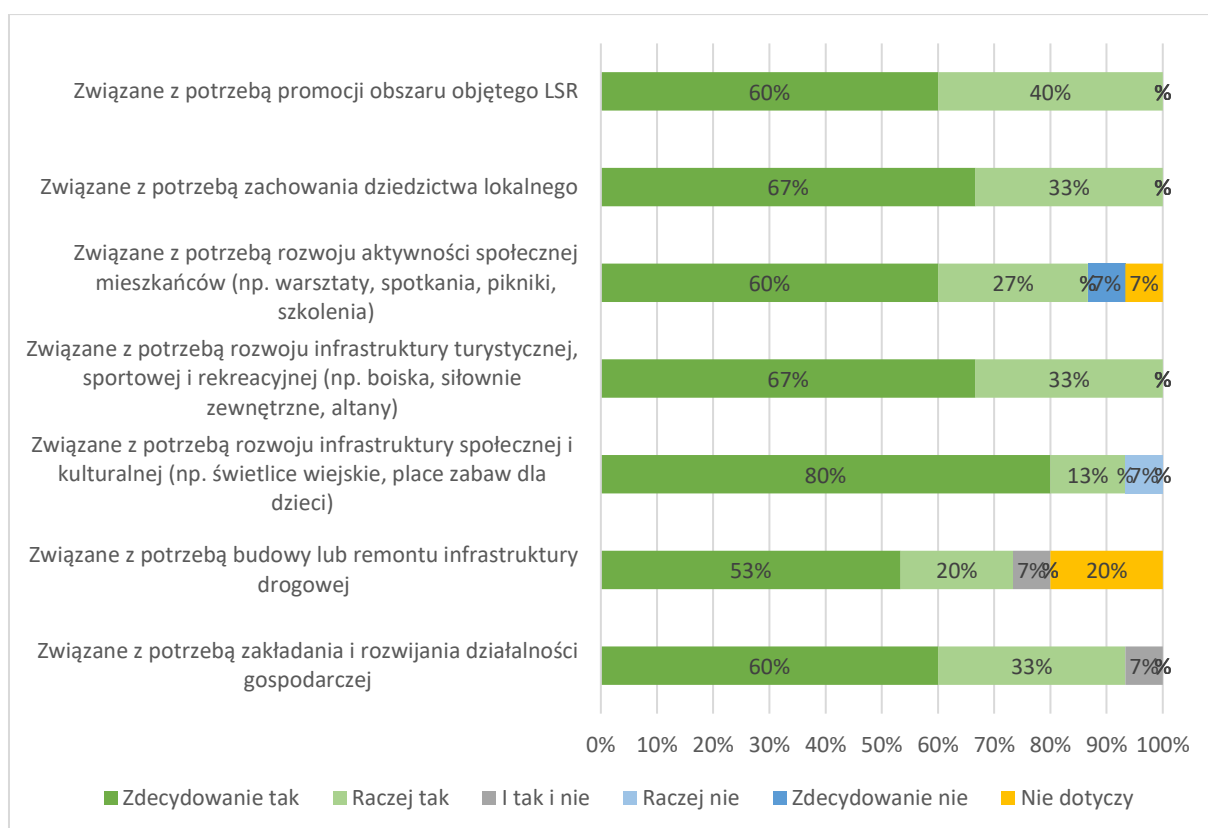
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Jak wynikało z powyższej tabeli, badani zgadzali się co do oceny stopnia, w którym nabory wniosków pomagały w odpowiedzi na społeczne potrzeby. Według poniższej tabeli mieszkańcy w 100% zgadzają się, że nabory realizowane przez LGD odpowiadają na potrzeby związane z promocją obszaru objętego LSR, zachowania dziedzictwa lokalnego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Negatywne odpowiedzi pojawiły się jedynie w związku z adekwatnością naborów wobec rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (7% negatywnych odpowiedzi) oraz rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (7% negatywnych odpowiedzi).

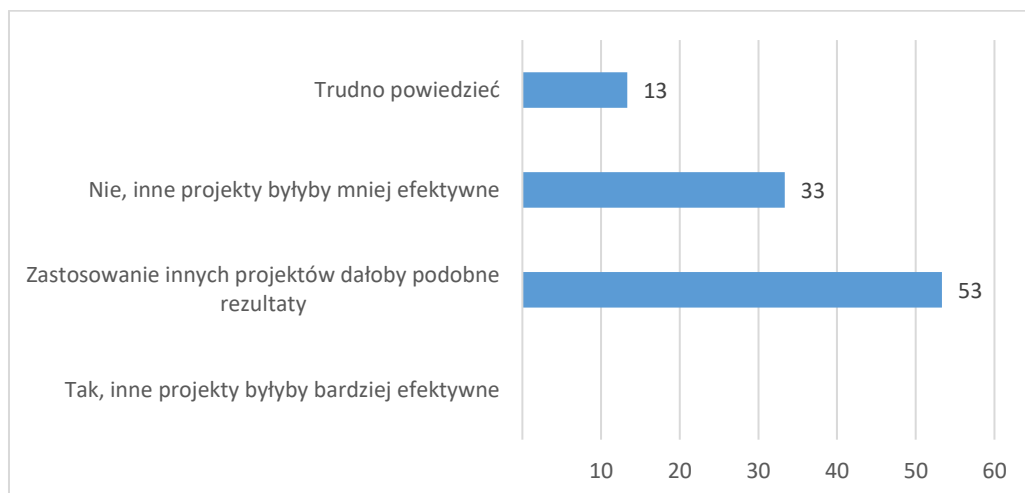
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą:?

Źródło: badania własne

Na pytanie, czy za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty, pozytywnie odpowiedziało 53% ankietowanych. Jedna trzecia (33%) stwierdziła, że inne projekty byłyby mniej efektywne, a 13% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

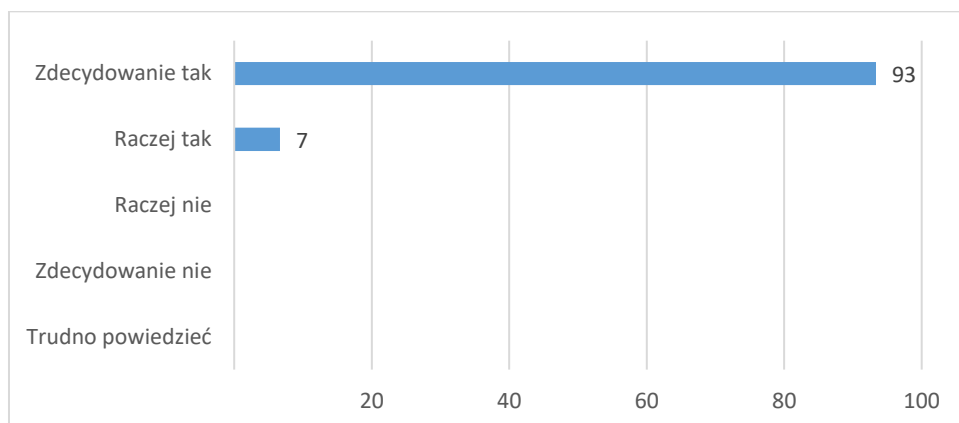
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość mieszkańców (93%) jest zdania, że środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie. Jedynie 7% ankietowanych twierdzi inaczej.

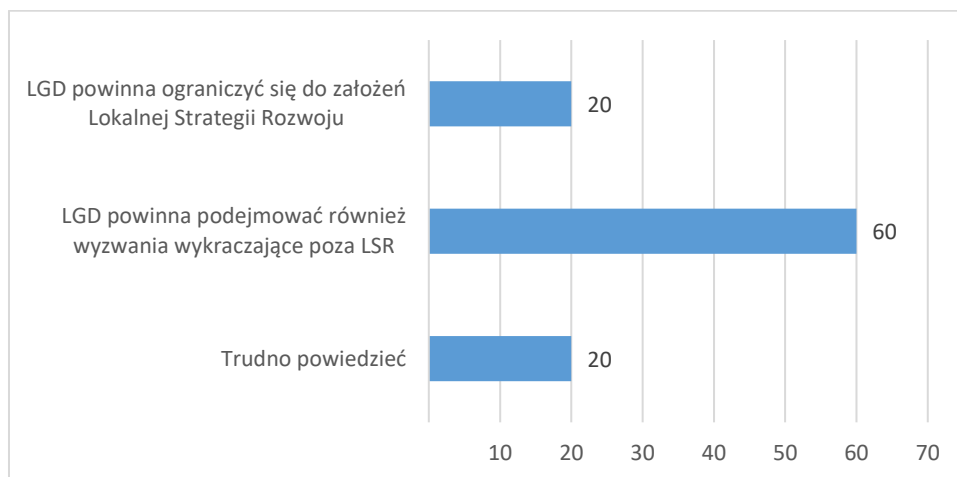
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

„LGD powinna podejmować dodatkowe wyzwania wykraczające poza LSR” – tak twierdzi 60% badanych. Co piąty mieszkaniec uważa, że Lokalna Grupa działania powinna ograniczyć się do założeń zapisanych w LSR. Na to pytanie nie potrafiło odpowiedzieć 20% ankietowanych.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Stowarzyszenia Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” Lokalna Grupa Działania świadczyło bezpłatne doradztwo.

W latach 2016 – 2021 usługi doradcze otrzymało łącznie 237 podmiotów, w tym najwięcej 113 podmiotów otrzymało doradztwo w obszarze podejmowania działalności.

Zgodnie z zapisami LSR, monitoringowi i ewaluacji podlega działalność biura LGD, a przedmiotem oceny jest praca pracowników, w tym jakości świadczonego doradztwa. Z przeprowadzonej analizy ankiet wynika, że doradztwo świadczone było w stopniu bardzo dobrym i dobrym w zakresie dotyczącym wiedzy i sposobu przekazywania informacji oraz poziomu obsługi. Świadczy to o wysokiej kompetencji osób pracujących w biurze LGD i o ich wysokiej kulturze osobistej. Wskazanie przez ankietowanych spotkania z pracownikiem biura LGD jako najlepszego źródła pozyskiwania informacji świadczy o wysokiej skuteczności przekazywania informacji w formie bezpośrednich kontaktów z potencjalnym beneficjentem. Rozmowy telefoniczne i strona internetowa LGD jest też częstym sposobem na pozyskiwanie informacji.

Tabela 13. Doradztwo w liczbach

	Ogółem liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa		podjęmowanie działalności	rozwijanie działalności	infrastruktura	zasoby lokalne
2016	36		13	19	4	
2017	72		38	25	5	4
2018	39		23	4	4	8
2019	32		11	20	1	
2020	25		11	9	4	
2021	33		17	12	7	
suma	237		113	89	25	12

Plan komunikacji i plan szkoleń

Pracownicy biura prowadzą szkolenia dla Rady LGD. Celem szkoleń jest omówienie Regulaminu Rady oraz procedur oceny i wyboru operacji w ramach ogłaszanych naborów wniosków. Odbęto się 7 szkoleń dla 14 członków Rady LGD.

Szkolenia dla pracowników LGD dotyczyły wdrażania LSR, finansów publicznych, zmian w prawie w podatku dochodowym od osób fizycznych, RODO. Dodatkowo pracownicy nabyli umiejętności pracy z grupą, komunikacji i zarządzania czasem, obsługi klienta, wykorzystania mediów społecznościowych.

Lokalna Grupa Działania realizując swoje plany komunikacyjne wydała 3000 biuletynów i 1800 ulotek. Na koniec 2021 roku liczba odwiedzin strony internetowej przekroczyła 203 tysiące odsłon.

LGD prowadziła dedykowane działania skierowane do grup defaworyzowanych. W przypadku Stowarzyszenia Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” do grup defaworyzowanych należą bezrobotni, a w szczególności osoby, które nie ukończyły 30 rok życia, z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia, mieszkańcy gminy wiejskiej. W tym celu zamieściła ogłoszenia w urzędach gmin i Urzędzie Pracy, oraz ogłoszenia na stronie internetowej UP.

Stowarzyszenie uczestniczyło w imprezach okolicznościowych organizowanych na terenie LGD, w tym w dożynkach powiatowo – gminnych oraz dożynkach gminno - parafialnych, w Dniach Werbkowic, a także podczas Dni Otwartych Funduszy Europejskich w Masłomęczu i podczas 16. Biesiady Archeologicznej w Masłomęczu.

LGD organizowało szkolenia dla wnioskodawców (odbyły się 4 szkolenia) i spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców obszaru LSR (odbyły się 4 spotkania). W trakcie spotkań omawiano zasady przyznawania pomocy.

Do ciekawych inicjatyw prowadzonych przez LGD należy zaliczyć konferencję podsumowującą lata 2016-2019. W trakcie spotkania przedstawiono poziom osiągniętych wskaźników produktu oraz wykorzystanie budżetu LSR na poszczególne przedsięwzięcia. Dokonano

również prezentacji realizowanych projektów współpracy oraz podsumowano działalność Rady LGD.

LGD prowadzi monitoring działań komunikacyjno – promocyjnych. Ankietowani z materiałami promocyjnymi najczęściej stykają się w siedzibie LGD, w dalszej kolejności na stoiskach wystawienniczych w trakcie eventów oraz w urzędach gminy. W pytaniach dotyczących wydawanych przez LGD materiałów promocyjnych wszyscy ankietowani odpowiedzieli, że widzieli takie materiały. Mieszkańcy zgodnie twierdzą, że materiały zawierają interesujące treści. 100% osób ankietowanych uważa, że drukowane materiały promocyjne są dobrym sposobem rozpowszechniania informacji. Ponad połowa ankietowanych pozytywnie oceniła stronę internetową LGD, a 90% stwierdziło, że znajdują się tam przydatne informacje.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie Hrubieszowskie "Lepsze Jutro" Lokalna Grupa Działania liczy 74 członków. Walne Zgromadzenie Członków w latach 2016 – 2021 zebrało się 8 razy w trybie sprawozdawczo – wyborczym.

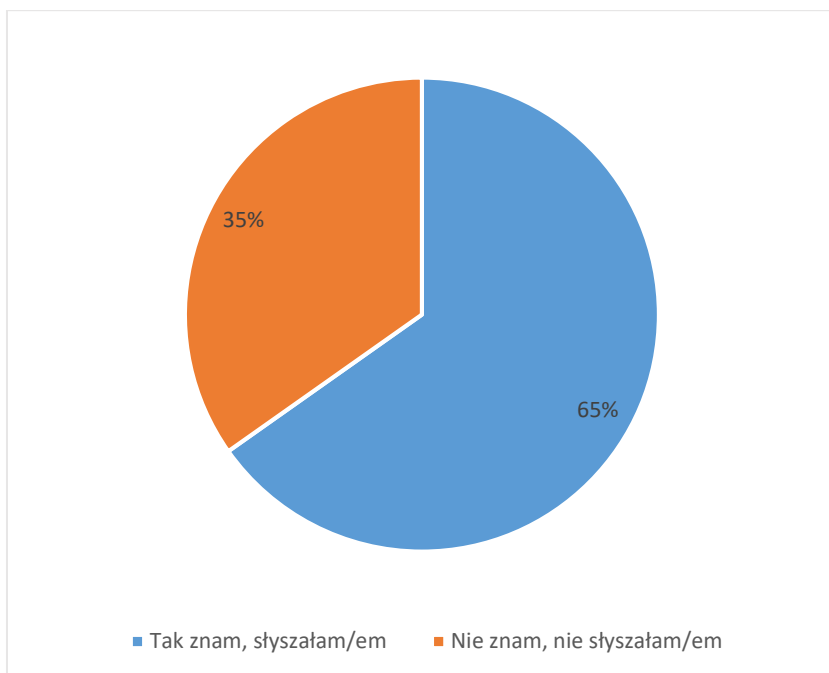
Zarząd kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia w okresie pomiędzy posiedzeniami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem Członków. Zarząd liczy 14 osób. W latach 2016 – 2021 Zarząd spotykał się 44 razy w tym 8 w celu aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Odbyło się również 8 posiedzeń Zarządu w sprawie zmian w procedurze oceny i wyboru operacji, a siedem posiedzeń dotyczyło rozliczania, monitoringu i kontroli Grantobiorców.

Rada LGD pełni funkcję organu decyzyjnego. Do wyłącznej właściwości Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane oraz ustalanie kwot wsparcia. Rada liczy 14 osób. Między 2017 a 2021 Rada spotykała się 23 razy.

Rozpoznawalność LGD

Prawie dwie trzecie respondentów zadeklarowało znajomość LGD z Hrubieszowa. Wśród mieszkańców poddanych ankietowaniu co trzeci z nich wskazał, że o Stowarzyszeniu nie słyszał.

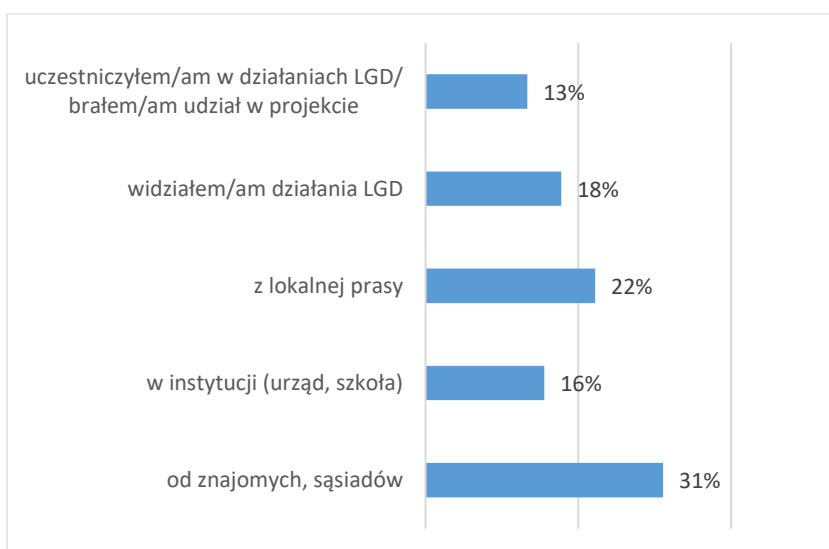
Wykres 26. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” LGD?

Źródło: badania własne

Wśród źródeł znajomości LGD wskazywano przede wszystkim znajomych i sąsiadów. Znaczna część tych, którzy zadeklarowali znajomość Stowarzyszenia stwierdziło, że zna je z lokalnej prasy oraz instytucji publicznych. Szczególnie istotne są wskazania poznania LGD poprzez czynny udział w projektach lub obserwację takich działań.

Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Stowarzyszenie trzykrotnie w analizowanym okresie, 2016 – 2021 odbyło wyjazdy studyjno – szkoleniowe. Do Chorwacji, Austrii i na Podkarpacie. Cele wyjazdów to wymiana doświadczeń, spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami, prezentacja realizowanych projektów.

W ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Stowarzyszenie Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” LGD we współpracy z 6 lokalnymi grupami działania z terenu województwa lubelskiego: „Ziemi Zamojskiej”, „Ziemi Biłgorajskiej”, „Ziemi Chełmskiej”, „Nasze Roztocze”, „Roztocze Tomaszowskie”, „Poleska Dolina Bugu” przeprowadziło projekt *Na kresowym szlaku smaku*. Celem projektu była promocja obszaru LGD poprzez prezentację dań lokalnych (smaki lokalne) oraz utworzenie szklaku kulinarnego. Z terenu każdej LGD zrekrutowanych zostało 30 osób do udziału w projekcie. W projekcie wzięły udział: członkinie KGW, właściciele gastronomii, restauracji i ich pracowników oraz właściciele gospodarstw agroturystycznych, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele samorządu, producenci lokalni. Przeprowadzono warsztaty kulinarne, opracowano 21 przepisów kulinarnych promujących obszar 7 LGD i wydano na tej podstawie publikację oraz zorganizowano 2 konkursy i pokaz kulinarny w trakcie Jarmarku Świętego Wawrzyńca w Bełżcu. Kolejnym projektem w ramach KSOW był *Prawdziwy smak czyli kredens żywności w Gminie Hrubieszów*. W projekcie udział wzięło Stowarzyszenie Kobiet Gminy Hrubieszów – Polskie Kwiaty oraz GOK w Hrubieszowie. Do zadań LGD należało wsparcie merytoryczne i administracyjne z zakresu wypełniania oraz przygotowania załączników i rejestracji produktów tradycyjnych i regionalnych oraz promocja projektu na stronie internetowej LGD i profilu FB. Efekty projektu to umieszczenie trzech produktów na Liście Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: zupa jabłkowa hrubieszowska wykonywana przez Koło Gospodyń Wiejskich w Stefankowicach, masłomęcki chleb na zakwasie wykonywany przez Koło Gospodyń Wiejskich w Masłomęczu, pierogi z ziemniakami i cebulą – „kryzysówki” wykonywane przez Klub Seniora „Srebrne Świerki” z Kułakowic Trzecich.

Stowarzyszenie Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD wspierając przedsiębiorczość zawarła umowę z Lubelską Fundacją Rozwoju na prowadzenie Punktu Obsługi Klienta w ramach programu „Rządowy Program Pierwszy biznes – Wsparcie w starcie II”. LGD Zawarła również umowę partnerską z Gminą Miejską Hrubieszów w projekcie pn.: *Rozwój Lokalny Hrubieszowa – od partycypacji do realizacji*” w ramach realizacji programu „Rozwój Lokalny” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021 i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

W ramach 3 celów ogólnych wyznaczonych w LSR zaplanowano 5 przedsięwzięć i 13 wskaźników produktu. Większość wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie minimum 100%. Tylko 4 z 13 wskaźników ma realizację umowy poniżej 100%. Realizację płatności na poziomie minimum 100% ma 5 wskaźników z 13. Należy jednak zwrócić uwagę, że tylko dwa wskaźniki produktu mają realizację płatności poniżej 50%: *Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa* oraz *Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa*.

Tabela 14. Realizacja rzeczowa

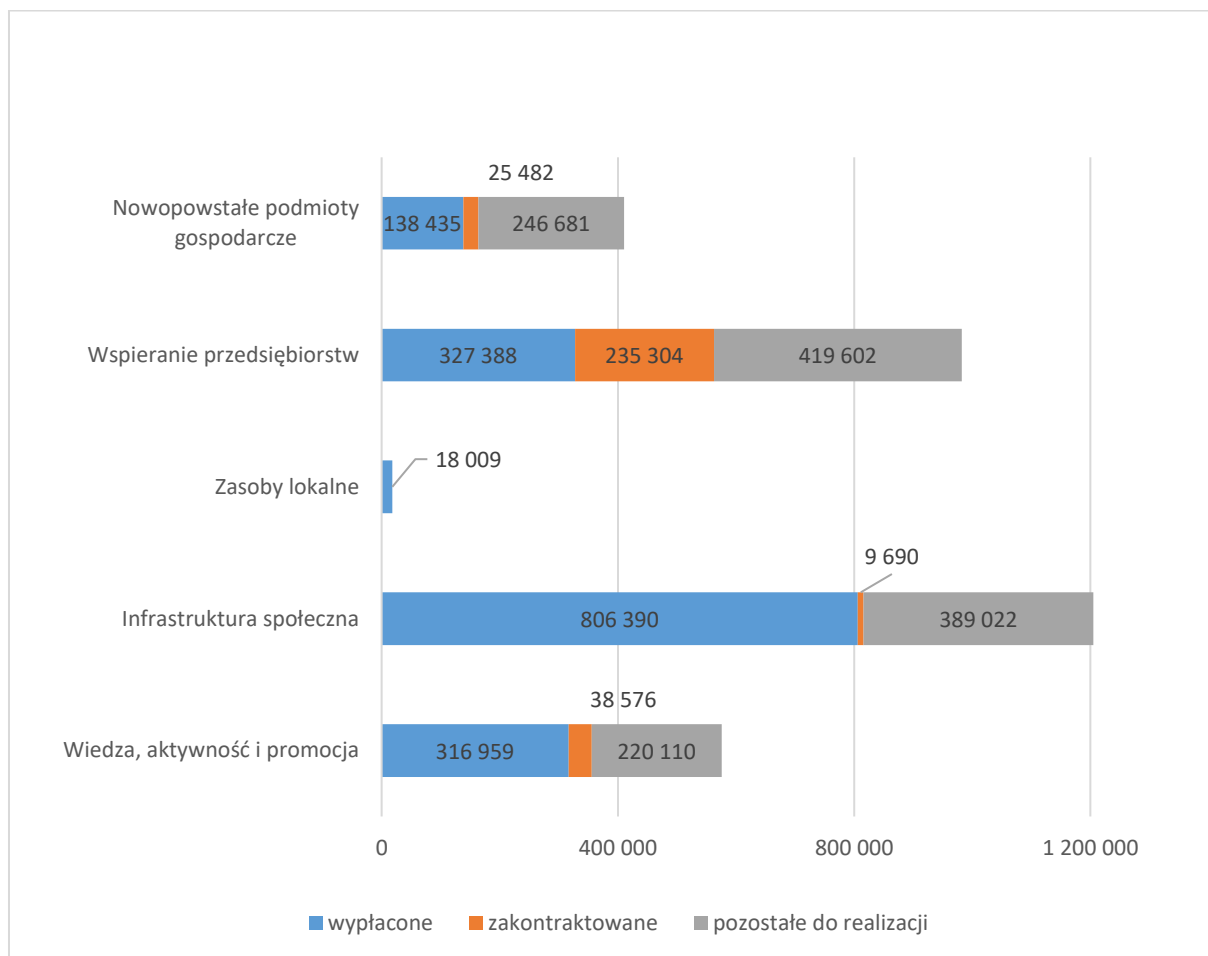
Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowa	Płatność
Wiedza, aktywność i promocja	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	sztuka	57	100	100
	Liczba wydarzeń adresowanych do mieszkańców	sztuka	8	100	83,33
	Liczba działań informacyjno– promocyjnych	sztuka	9	100	88,89
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodzień	98	100	100
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	28	100	100
	Liczba szkoleń/spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	8	100	87,50
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnych	sztuka	2	100	50
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowych	sztuka	1	100	100
Infrastruktura społeczna	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	sztuka	32	78,13	75,00
	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury kulturalnej	sztuka	18	61,11	55,56
Zasoby lokalne	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	grupy/ zespoły	11	100	100
Wspieranie przedsiębiorstw	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	14	78,57	42,86
Nowopowstałe podmioty gospodarcze	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	26	57,69	46,15

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Najwięcej środków wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Infrastruktura społeczna* (806 tys. EUR) i *Wspieranie przedsiębiorstw* (327 tys. EUR). Najwięcej środków zakontraktowano na *Wspieranie przedsiębiorstw* (235 tys. EUR). Najmniejszy budżet, zrealizowany w 100%, to *Zasoby lokalne* (18 tysięcy EUR).

Wykres 28. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r. w Euro

Źródło: badania własne

Opis projektów współpracy

Stowarzyszenie Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” LGD prowadziło 3 projekty współpracy. Pierwszy, międzynarodowy, *Promocja i turystyka*, rozpoczął się w 2018 roku. Projekt realizowano w partnerstwie z LGD: „Roztocze Tomaszowskie”, „Ziemia Biłgorajska”, „Ziemia Chełmskiej”, „Razem ku Przyszłości”, „Nasze Roztocze”, „Ziemia Zamojska” oraz LGD z terenu Niemiec. W ramach zrealizowanych działań zorganizowany został wyjazd studyjny do niemieckiej LGD. Na terenie Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” przeprowadzono 2 dwudniowe

warsztaty kulinarne na których uczestniczki przygotowały 6 potraw na bazie lokalnych produktów. W ramach realizacji projektu wydano publikację „Ziemia Hrubieszowska” zawierającą opis walorów kulturowych, historycznych, przyrodniczych i kulinarnych obszaru LGD. Publikacja zawiera również przepisy opracowane w trakcie trwania warsztatów. Dzięki realizacji projektu zwiększona została świadomość mieszkańców obszaru LGD w zakresie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszaru.

Drugi projekt współpracy, *Szlak Kresowych Smaków* przeprowadzono w ramach współpracy regionalnej. Projekt realizowany w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania „Roztocze Tomaszowskie” oraz Lokalną Grupą Działania „Ziemia Chełmska”. W ramach realizacji projektu, który rozpoczął się w 2019 roku, przeprowadzono trzy dwudniowe warsztaty kulinarne w trakcie których uczestnicy poznali technikę i narzędzia wykorzystywane w sztuce carvingu, czyli rzeźbienia w warzywach i owocach oraz możliwość ich wykorzystania w dekoracji potraw. W warsztatach wzięło udział 30 osób z obszaru LGD. Kolejnym działaniem założonym w projekcie była organizacja dwudniowego wyjazdu studyjnego na teren partnerskiej LGD „Roztocze Tomaszowskie”. W trakcie wyjazdu odbyły się warsztaty z przygotowania dań kuchni lokalnej wpisanych na listę produktów tradycyjnych. W ramach projektu wydano publikację będącą przewodnikiem po carvingu połączoną z przepisami na dania opracowane w trakcie przeprowadzonych warsztatów. Podjęte działania przyczyniły się do aktywizacji mieszkańców i podniesienia poziomu wiedzy społeczności lokalnej oraz promocji obszaru LGD.

Trzeci z projektów to *Zioło ma Moc*. Projekt był realizowany w 2022 roku, ale ze względu na zakończenie wszystkich działań merytorycznych warto przedstawić jego opis.

Podczas realizacji tego projektu współpracy zorganizowano siedem dwudniowych warsztatów zielarskich, w czasie których uczestnicy mogli zdobyć wiedzę z zakresu stosowania ziół w codziennym życiu, uczestniczyli w spacerach podczas których uczyli się rozpoznawać zioła w terenie, poznali techniki zbierania ziół i ich przechowywania. W warsztatach udział wzięli mieszkańcy obszaru objętego LSR. Kolejnym działaniem była organizacja trzydniowego wyjazdu studyjnego w Bieszczady. Uczestnicy wyjazdu brali udział w spacerach krajoznawczych, podczas których mieli okazję zapoznać się z ziołami występującymi na obszarze Bieszczad, uczestniczyli również w warsztatach zielarskich. W ramach projektu wydano również publikację o tematyce zielarskiej. Publikacja zawiera opis oraz fotografię ziół jakie występują na obszarze współpracujących ze sobą Lokalnych Grup Działania oraz przepisy kulinarne z ich wykorzystaniem. Zakupiono także gadżety promujące projekt w postaci toreb, sekatorów, nożyc do ziół czy zaparzaczy. Zorganizowany został również internetowy konkurs wiedzy o ziołach. W konkursie chętnie wzięli udział mieszkańcy obszaru. Nagrodzonych zostało 20 osób. Podjęte działania przyczyniły się do aktywizacji mieszkańców i podniesienia poziomu wiedzy społeczności lokalnej oraz promocji obszaru LGD.

Projekt realizowany w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania „Roztocze Tomaszowskie” oraz Lokalną Grupą Działania „Ziemi Chełmskiej.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie na 2024 rok. W raporcie ewaluacyjnym wykorzystano dane za 2021 roku. Trudno odpowiedzialnie odpowiedzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną uzyskane. Szczególnie w kontekście zawirowań gospodarczych. Na podstawie danych GUS i wyników badań satysfakcji można przypuszczać, że cele strategii zostaną osiągnięte. Przykładem wzrost firm zarejestrowanych w REGON. Na całym terenie Stowarzyszenia Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” Lokalnej Grupy Działania w porównaniu z rokiem 2015 w 2021 do rejestru REGON (na 10 tys. ludności) było wpisanych o 17% więcej podmiotów.

CEL OGÓLNY 1	Aktywizacja mieszkańców oraz promocja obszaru LGD			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Procentowy udział mieszkańców obszaru LSR w działaniach aktywizacyjnych i szkoleniowo – doradczych.	%	3	8	Pomiar na podstawie list uczestników, sprawozdań opracowywanych przez organizatorów, analiz własnych. Czas pomiaru: na bieżąco.

CEL OGÓLNY 2	Integracja mieszkańców i rozwój zasobów własnych			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Procentowy udział mieszkańców obszaru LSR w działaniach integracyjnych, w tym imprezy, wystawy, zespoły ludowe itp.	%	10	20	Pomiar na podstawie list uczestników, sprawozdań opracowywanych przez organizatorów, analiz własnych. Czas pomiaru: na bieżąco.

CEL OGÓLNY 3	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON	sztuki	3839	3865	Dane GUS, Ewidencje podmiotów gospodarczych prowadzone przez UG – CEIDG. Czas pomiaru: I kwartał każdego kolejnego roku

Ocena wpływu na kapitał społeczny

LGD buduje kapitał społeczny wykorzystując różne środki. Przede wszystkim poprzez realizację LSR z jej dwoma głównymi celami, którymi było wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktura

społeczna. Prowadzony był również jeden projekt grantowy związany z infrastrukturą społeczną. Operacje skoncentrowane na przedsiębiorczości tworzą ważne w budowie kapitału społecznego miejsca pracy, a projekty infrastruktury społecznej są podstawą do inicjowania aktywności społecznej (np. remont świetlic).

Ważnym obszarem w budowie kapitału społecznego są projekty współpracy. W ramach tych przedsięwzięć prowadzone były szkolenia, które cieszyły się dużym zainteresowaniem. Szkolenia pozwalały podnieść umiejętności kobiet z obszarów wiejskich.

Aktywizacja mieszkańców prowadzona przez LGD i realizacja planu komunikacji pomagały w budowie kapitału społecznego. Szkolenia dla beneficjentów, udział Stowarzyszenia w wydarzeniach promocyjnych oraz wyjazdy studyjne to najważniejsze elementy.

Przedsiębiorczość

LGD powinna wspierać przedsiębiorczość. Szczególnie na obszarze oddziaływania LSR, który jest oddalony od większych ośrodków miejskich, LGD jest pierwszą organizacją, instytucją do której mogą zgłosić się mieszkańcy w sprawie wsparcia ich firm lub w sprawie zakładania nowych przedsiębiorstw.

Na terenie LGD są wyłącznie małe rodzinne firmy (sklepy, niewielkie zakłady usługowe). Z tego powodu zainteresowanie dofinansowaniem rozwoju działalności nie jest duże. Wszystkie wnioski znalazły się w limicie środków na rozwój. Udzielono wsparcia 14 przedsiębiorcom.

Podejmowanie działalności cieszyło się większym zainteresowaniem, choć wybuch wojny na Ukrainie i niepewność z tym związana wyraźnie ograniczyła zainteresowanie beneficjentów (obszar LGD graniczy z Ukrainą). Zdaniem przedstawicieli LGD sporo osób interesuje się otrzymaniem dofinansowania na podjęcie działalności ale z powodu braku konsekwencji nie uczestniczy w naborach.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Obszar LGD nie jest postrzegany jako atrakcyjny turystycznie. Brakuje atrakcji oraz tradycji turystycznych. Prowadzona diagnoza społeczna wskazuje, że mieszkańcy w jakimś stopniu chcieliby rozwijać region turystycznie. Jest to jednak trudne z powodu braku jakichkolwiek rozpoznawalnych miejsc i atrakcji turystycznych.

W LSR nie było przedsięwzięć turystycznych. W lokalnych kryteriach wyboru znajdowały się kryteria wspierające projekty rekreacyjne.

Stowarzyszenie prowadzi diagnozę społeczną w związku z pracami nad lokalną strategią rozwoju do kolejnej perspektywy finansowej. Trudno wyrokować czy turystyka będzie jednym z wiodących kierunków.

Grupy defaworyzowane

W LSR do grup defaworyzowanych zaliczono bezrobotnych, w tym: osoby poniżej 30 roku życia, mieszkańcy z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia, mieszkańcy terenów wiejskich.

W naborach wniosków uczestniczyło dużo osób z grup defaworyzowanych. Obszar LGD charakteryzuje się dużym odsetkiem osób bez pracy i z tego powodu taka charakterystyka grup defaworyzowanych była odpowiednia i spotkała się z pozytywnym odzewem.

Innowacyjność

Rada LGD ma duże problemy z oceną wniosków w kryterium innowacyjności. W LSR przyjęto definicję: „...*innowacją jest nie tylko to, co jest absolutną nowością w skali krajowej czy międzynarodowej, ale to, co jest nowością dla danej społeczności*”. Wnioskodawcy bardzo często „zbyt optymistycznie” traktowali opisywane projekty z perspektywy innowacyjności. Rada LGD miała kłopot by stwierdzić, że wniosek zawiera elementy innowacyjne. W miarę możliwości wszystkie wnioski były sprawdzane, czy rzeczywiście opisane rozwiązanie spełnia kryteria innowacyjności.

Bardzo dużo projektów otrzymało dodatkowe punkty za kryterium innowacyjności. W aktualnej perspektywie finansowania jeden z beneficjentów, który nie otrzymał punktów za to kryterium złożył protest. Protest został uwzględniony.

Projekty współpracy

LGD pozytywnie odnosi się do projektów współpracy, szczególnie w przypadku działań miękkich. LGD nie realizowała działań miękkich poza projektami współpracy. Stowarzyszenie planuje przeprowadzenie kolejnego, czwartego projektu współpracy. Szczegóły realizacji projektów znaleźć można w paragrafie *Opis projektów współpracy*.

LGD nie sygnalizuje jakichkolwiek kłopotów z realizacją i finansowaniem projektów współpracy.

Ocena funkcjonowania LGD

Partnerstwo z samorządami zostało oceniono przeciętnie. Każdy z samorządów ma swoje potrzeby, co skutkuje trudnościami w podejmowaniu wspólnych projektów. Dodatkowym elementem kolidującym są tarcia w ramach samorządów oraz częste zmiany kadrowe w JST.

LGD próbowało integrować JST, jak dotąd bez pozytywnych rezultatów.

Działania animacyjne są prowadzone przez LGD. Najbardziej atrakcyjne są szkolenia oraz udział w imprezach organizowanych na terenie LGD.

Ocena procesu wdrażania

LGD przyznaje, że w trakcie wdrażania strategii pojawił się jeden duży problem. Stowarzyszenie planowało realizację projektu grantowego, którego celem było wyposażenie między innymi Kół Gospodyń Wiejskich (zakup strojów, instrumentów). Wnioskodawcami mogły być wyłącznie osoby prawne. Z powodu nieodpowiednich zapisów w LSR, Koła Gospodyń Wiejskich nie mogły być wnioskodawcami. LGD zmienił projekt grantowy na konkurs. Konkurs ostatecznie przeprowadził Gminny Ośrodek Kultury. To rozwiązanie było jedynym sposobem na realizację „pierwszego kamienia milowego”.

Procedury są trudne dla wnioskodawców, dodatkowo nie są zainteresowani ich poznaniem. Wnioskodawcy nie czytają procedur, czekając na wsparcie LGD w ich poznaniu i interpretacji. Zdaniem LGD procedury nie mogą być inaczej napisane, jeśli mają zawierać wszystkie niezbędne informacje.

Wnioski również nie są łatwe do napisania przez beneficjentów. Dla niektórych osób arkusz jest trudny technicznie do wypełnienia (konieczny jest pewien poziom wiedzy z Excela by złożyć wniosek). Czasami we wniosku są komórki, które nie dotyczą danego wnioskodawcy. Przykładem, część komórek we wniosku dedykowanego rozwojowi przedsiębiorczości dotyczy inkubatorów przedsiębiorczości. Zdecydowana większość wnioskodawców powinna je pomijać, a nie dla wszystkich jest to oczywiste.

Lokalne Kryteria Wyboru, przede wszystkim skoncentrowane na grupy defaworyzowane, innowacyjność oraz projekty rekreacyjne, nie zawsze pozwalają wybrać najlepsze wnioski. Czasami wybierane są wnioski, które są skoncentrowane na kryteriach wyboru z pominięciem dobrego opisu głównego celu projektu. Kryteria były kilkakrotnie zmieniane, w tym kryterium innowacyjności i wkładu własnego.

Wartość dodana podejścia LEADER

Współpraca z organizacjami pozarządowymi jest dobra, niektóre są członkami LGD. Najlepsza współpraca prowadzona jest z tymi organizacjami, z którymi wcześniej już realizowano jakieś działania.

Niektórzy przedsiębiorcy po otrzymaniu dofinansowania nie kontaktują z LGD, ale są też tacy, którzy utrzymują kontakt, w tym uczestnicząc w spotkaniach partycypacyjnych lub są zainteresowani udziałem w kolejnych naborach.

Infrastruktura, która powstała dzięki środkom LGD jest wykorzystywana przez mieszkańców. Świetlice, place zabaw, siłownie zewnętrzne stały się stałym elementem krajobrazu obszaru LGD. W trakcie pandemii zauważalne było mniejsze zainteresowanie, ale obecnie wszystko wraca do wcześniejszych poziomów. Niestety ciągle dużo osób nie wie, że te środki z których sfinansowano obiekty są funduszami LSR. Od niedawna przy obiektach pojawiają się tabliczki

informujące o funduszach, z których realizowano inwestycję oraz informacje o samej Lokalnej Grupie Działania.

Działania prowadzone przez LGD były komplementarne, bo sam fakt pojawienia się celów w LSR był wynikiem świadomego podejścia i uzupełniania się z innymi projektami. LGD przyznaje, że cele ogólne same w sobie nie były komplementarne (infrastruktura społeczna i przedsiębiorczość). Należy jednak zaznaczyć, że działania prowadzone w ramach poszczególnych celów były uzupełniające. W niektórych obiektach, np. świetlice, są aktualnie prowadzone inne działania, czy to prowadzone przez LGD (w ramach projektów współpracy), czy przez inne organizacje.

Współpraca z Urzędem Marszałkowskim w zakresie wdrażania LSR jest bardzo dobra. Stowarzyszenie jest w stałym kontakcie z opiekunem dedykowanym z Departamentu Rolnictwa UM. Przedstawiciele LGD zwracają jednak uwagę na deficyty komunikacyjne w kontaktach z UM. Brakuje szkoleń oraz informacji o podejmowanych działaniach przez UM i bezpośrednich spotkań z zarządem województwa.

Sieć Lokalnych Grup Działania jest zdaniem Stowarzyszenia Hrubieszowskiego „Lepsze Jutro” LGD bardzo pomocna. Stowarzyszenie kontaktuje się z innymi lokalnymi grupami wykorzystując między innymi portal FB.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Realizacja rzeczowa postępuje zgodnie z planem. Dodatkowe fundusze sprawiły, że wskaźniki dotyczące budowy lub przebudowy niekomercyjnej infrastruktury oraz dotyczące przedsiębiorczości pozostają niezrealizowane. Nabory ogłoszone w 2022 roku pozwolą skompletować operacje pozwalające na osiągnięcie wszystkich wskaźników LSR. Oczywiście, ze względu na inflację, braki w dostępności maszyn czy dezaktualizację kosztorysów, nie można mieć pewności co do ostatecznego rozliczenia poszczególnych operacji, ale są to kwestie leżące poza wpływem Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie jest Partnerstwem trójsektorowym, opartym na strukturze gmin. Sektor publiczny posiada silną organizację w postaci urzędów gmin, dobrze wyszkoloną kadre, a także zasoby w postaci, stosunkowo stabilnych budżetów. Sektor społeczny ma własną wizję rozwoju ukierunkowaną na oddolne inicjatywy i w ten sposób wzbogaca funkcjonowanie LGD. Jednak brak szeroko zakrojonych projektów grantowych sprawił, że organizacjom pozarządowym trudno jest dostrzec w LGD partnera do systematycznej współpracy. W przypadku sektora gospodarczego mamy do czynienia z bardzo pragmatycznym działaniem. Beneficjenci funduszy dostępnych w LGD chętnie z nich korzystają, ale później bez entuzjazmu podchodzą do współpracy z LGD. Rekomendacją dla LGD w kolejnym okresie programowania jest przeznaczenie większych środków na bezpośrednie wsparcie organizacji pozarządowych oraz podjęcie próby zaangażowania przedsiębiorców w funkcjonowanie Stowarzyszenia.

Wspieranie przedsiębiorczości było w omawianym okresie programowania jednym z priorytetów. Narzucenie wykorzystania połowy budżetu na inicjatywy przedsiębiorców spowodowało, że wpływ LSR na rozwój przedsiębiorczości w regionie był duży. Służyło to również budowaniu kapitału społecznego, ponieważ nowe i rozwijane firmy dawały możliwość poprawy sytuacji ekonomicznej wnioskodawców, a pośrednio również innym mieszkańcom regionu. Jak już wspomniano w poprzednim paragrafie, beneficjenci tych funduszy niechętnie angażują się w społeczną działalność Stowarzyszenia. Niemniej stanowią oni znaczący, a niewykorzystany w pełni zasób mogący podnieść skalę aktywności Stowarzyszenia.

Biuro LGD ma największy wpływ na realizację strategii. Mimo, że nie jest organem Stowarzyszenia to działania pracowników biura mają bezpośredni wpływ na osiąganie wskaźników. Pracownicy biura organizują i przeprowadzają nabory wniosków, udzielają doradztwa, prowadzą szkolenia dla potencjalnych beneficjentów, wspomagają Radę LGD w weryfikacji wniosków, przygotowują dokumentację po naborze. Realizują plan komunikacji, uczestniczą w spotkaniach i imprezach i sami organizują część z nich. Pracownicy prowadzą projekty współpracy oraz pozyskują fundusze na dodatkowe działania LGD. Dlatego rekomendacją dla Władz LGD jest szczególna dbałość o warunki pracy pracowników LGD, nie tylko o te fizyczne dotyczące biura ale również odnośnie atmosfery pracy oraz wynagrodzeń.

Największym problemem utrudniającym funkcjonowanie LGD jest biurokracja związana z obsługą funduszy PROW. Problem ten dotyka w pierwszej kolejności wnioskodawców borykających się z trudnym wnioskiem (szczególnie w przypadku biznesplanu w przedsiębiorczości) oraz z mało przyjaznymi procedurami czy obszernymi instrukcjami. Generuje to dużą potrzebę wsparcia ze strony pracowników biura, szkolenia i doradztwo są niezbędną formą poprawy jakości składanych wniosków. Biurokracja dotyczy również samej LGD. Dokumentacja wymagana od wnioskodawcy to tylko początek kompletowania czasami niepotrzebnych „papierów”. Kilkustopniowe weryfikowanie zależności powiązań pomiędzy członkami Rady i wnioskodawcami z pewnością nie ułatwia pracy, a nie przynosi dodatkowych istotnych informacji. Wszystko to sprawia, że zaangażowanie i inicjatywy aktywizacyjne skierowane do społeczności muszą spaść na dalszy plan, a kwestie dokumentacji przystaniają zasadniczą wartość podejścia LEADER.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	21
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	22
Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:	23
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:	24
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	25
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	25
Wykres 8. Jakie są powody?	26
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	26
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	27
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	27
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	28
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	29
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa: 30	
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	30
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	31
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach: 32	
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	33

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	34
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? 35	
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	35
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą?	36
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	37
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)? 37	
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	38
Wykres 26. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Hrubieszowskie „Lepsze Jutro” LGD?	41
Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	41
Wykres 28. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r. w Euro	44

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym.....	14
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	16
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).	16
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	17
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem.	18
Tabela 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.	18
Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	19
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców.19	

Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.....	20
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	21
Tabela 13. Doradztwo w liczbach	39
Tabela 14. Realizacja rzeczowa	43

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						

3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby. Jakież?

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)

8. Inny, jaki?

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?)

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijają się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
--	--	------------------	------------	-------------	------------	------------------	-------------

1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą budowy lub remontu infrastruktury drogowej						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
5.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
6.	Związane z potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego						
7.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak

3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Dołhobyczów
2. Gmina Hrubieszów

3. Miasto Hrubieszów
4. Gmina Mircze
5. Gmina Trzeszczany
6. Gmina Uchanie
7. Gmina Werbkowice

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 25 lat
3. od 26 do 35 lat
4. od 36 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, KGW lub OSP)
3. Przedsiębiorcą
4. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury)
5. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem

1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak

2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy w Pana/i gminie, począwszy od 2016 r. realizowano projekty ze środków unijnych?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Nie

9. Ile projektów zrealizowano?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Od 1 do 5

2. Od 6 do 10
3. Więcej niż 10
4. Nie wiem/trudno powiedzieć

10. Czy projekty te poprawiły warunki życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trudno powiedzieć
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

12. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

13. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

14. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

15. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania na rzecz osób do 25 roku życia

13. Działania na rzecz seniorów
14. Działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu

16. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Hrubieszowskie "Lepsze Jutro" Lokalna Grupa Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

17. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

18. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

19. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

20. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

21. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

22. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

23. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 25 lat
3. 26-35 lat
4. 36-50 lat
5. więcej niż 50 lat

24. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Dołhobyczów
2. Gmina Hrubieszów
3. Miasto Hrubieszów
4. Gmina Mircze
5. Gmina Trzeszczany
6. Gmina Uchanie
7. Gmina Werbkowice
8. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut